

ανθρωπισμός χωρίς σύνορα...

...αλλά με περιφράξεις

οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οι μετανάστες
και η περίπτωση της Λέσβου

MUSAFERAT
ΟΜΑΔΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Μυτιλήνη Ιούλιος 2016

Η μπροσούρα «*ανθρωπισμός χωρίς σύνορα αλλά με περιφράξεις*» εκδόθηκε στη Μυτιλήνη τον Ιούλιο του 2016 από την ομάδα ενάντια στα κέντρα κράτησης Musaferrat (*musaferrat.espioblogs.net*). Μοιράζεται με ελεύθερη οικονομική συνεισφορά και δεν θέλει να έχει καμία σχέση με ΜΜΕ και εμπορευματικές διαδικασίες. Αντιθέτως, η χρήση της για τους σκοπούς του κοινωνικού/ταξικού ανταγωνισμού είναι παραπάνω από επιθυμητή.

Περιεχόμενα

5 Εισαγωγή

Α' μέρος

8 Μια γενεαλογία

11 Στοιχεία ταυτότητας

15 Δωρεές, επιδοτήσεις και λοιπές πηγές χρηματοδότησης

22 Φιλελεύθερος ανθρωπισμός και στρατιωτική φιλανθρωπία

Β' μέρος

30 Οι ΜΚΟ στην Ελλάδα

33 Μετανάστες και κυβέρνηση: από τα δεξιά στα αριστερά και
πάλι πίσω

35 Η περίπτωση της Λέσβου

Γ' μέρος

46 Λίγα λόγια για την εργασία στις ΜΚΟ

49 Η ακαταμάχητη έλξη της «ΜΚΟποίησης» της αλληλεγγύης

Εισαγωγή

Δεν χωράει αμφιβολία πως η παρούσα συνθήκη σε ό,τι αφορά τους μετανάστες/ριες που φτάνουν ή προσπαθούν να προσεγγίσουν την ευρωπαϊκή επικράτεια συνάδει με έναν ακήρυχτο πόλεμο. Αυτό μαρτυρούν οι εθνικές και ευρωπαϊκές μονάδες επιτήρησης και καταστολής, οι φράχτες χιλιόμετρων που στήθηκαν και στήνονται, η αναβίωση των lager (στρατόπεδα συγκέντρωσης) στο μεγαλύτερο κομμάτι της ευρωπαϊκής ηπείρου, η στρατιωτικο-αστυνομική επιτήρηση μεταναστών/ριών στις πόλεις αλλά και οι χιλιάδες θάνατοι σε θάλασσα και στεριά. Τα στοιχεία αυτά δεν συνιστούν σε καμία περίπτωση το πρότυπο ειρηνικής και πολιτισμένης κοινωνίας με σεβασμό στον άνθρωπο και τα ανθρώπινα δικαιώματα το οποίο επικαλείται για τον εαυτό της η Ευρώπη. Επιπλέον, αυτό το ψευδές αυτοείδωλο έχει χρησιμοποιηθεί προσχηματικά για να δικαιολογήσει την εμπλοκή της Δύσης σε μια σειρά από πολέμους, που ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για τις μαζικές μεταναστευτικές μετακινήσεις.

Μέσα στη υποτιθέμενη λοιπόν σχιζοφρένεια της, η Ευρώπη εμφανίζεται με δύο πρόσωπα. Το ένα φοράει τη μάσκα της (αντι)μεταναστευτικής πολιτικής και ενισχύει συνεχώς τα μέτρα ασφάλειας τόσο στα σύνορα όσο και στο εσωτερικό της (με τις γνωστές τραγικές συνέπειες). Το άλλο δακρύζει και πενθεί για τις τραγωδίες που λαμβάνουν χώρα στην επικράτεια της.

Παράλληλα αναπτύσσεται μια ρητορική που ορίζει το μεταναστευτικό και τα δεινά των μεταναστών/ριών ως «ανθρωπιστική κρίση». Ένα απολίτικο φαινόμενο σαν φυσική καταστροφή, που όπως συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις έχει και θύματα. Κι είναι αυτή η προσέγγιση που επιτρέπει σε εμπνευστές και δράστες αυτού του τύπου διαχείρισης του «προβλήματος» να ξεπερδεύουν γρήγορα με κάθε ευθύνη για τη δημιουργία του. Ωστόσο το τελευταίο πράγμα για το οποίο θα μπορούσαμε να κατηγορήσουμε την οιονεί ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η έλλειψη στρατηγικού προσανατολισμού, καθώς η «σχιζοφρένεια» είναι μόνο φαινομενική. Ας θυμηθούμε άλλωστε ότι το δόγμα του στρατιωτικού-ανθρωπισμού μετρά αρκετά χρόνια ιστορίας, αρχής γενομένης από τον πόλεμο της πρώην Γιουγκοσλαβίας¹ όταν παράλληλα με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις λάμβανε χώρα και η «ανθρωπιστική βοήθεια» από μη κυβερνητικές και άλλες οργανώσεις σε ένα τοπίο καταστροφής και ερήμωσης.

---

1. “Οι στρατιωτικές επεμβάσεις ακολουθούνταν ή συνοδεύονταν από επί τόπου ανθρωπιστικές επιχειρήσεις διεθνών οργανώσεων που μεριμνούν για την εσωτερική ασφάλεια των χωρών αυτών, με συνέπεια, η φυγή του πληθυσμού να θεωρείται αναίτια. Στους υπάρχοντες συσχετισμούς, ο «φόβος δίωξης» εκτιμάται ότι είναι αδικαιολόγητος, με συνέπεια, η αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας σε ανθρώπους από αυτές τις χώρες να επαφίεται στη γενναιοδωρία των δυτικών κρατών”. (Τρουμπέτα Σ. (2012), Πρόσφυγες και φιλανθρωπικός ανθρωπισμός: Ο προσδιορισμός του προσφυγικού υποκειμένου μεταξύ προστασίας, καταστολής και σωματοποίησης, στο Τρουμπέτα Σ., Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα, σελ.189-214, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση)

Έτσι και στην περίπτωση του μεταναστευτικού ζητήματος, η ακροβασία ανάμεσα στην «ασφάλεια της Ευρώπης που βάλλεται από τους μετανάστες-εισβολείς» και στην αναγωγή τους σε «θύματα μιας ανθρωπιστικής κρίσης» (και συνεπώς ακούσιους αποδέκτες μιας κάποιας προστασίας) γεννά νέα υποκείμενα προς καταστολή ή εκμετάλλευση. Ένα γνώριμο μοτίβο επαναλαμβάνεται κι εδώ: είτε εγκληματίας/ τρομοκράτης/ εισβολέας, είτε κακόμοιρο θύμα/ επαίτης/ παθητικός δέκτης φιλανθρωπικών ενεργειών. Ποτέ όμως ίσος με τους γηγενείς.

Η Λέσβος ως ένα από τα σημαντικότερα σημεία υποδοχής των μεταναστών/ριών τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια έχει δει να αναπτύσσονται στα εδάφη της όλοι οι μηχανισμοί υποτίμησης και εξαθλίωσης των πληθυσμών που κατέφθαναν: από τις εγχώριες και ευρωπαϊκές ένοπλες δυνάμεις και τα ειδικά σώματα ασφαλείας ως τους κυβερνητικούς ή μη φορείς / οργανώσεις που έρχονται να καλύψουν με τον ανθρωπιστικό μανδύα τις θανατοπολιτικές που εφαρμόζονται στα εδάφη της.

Ωστόσο την τελευταία χρονιά η εμπλοκή των διαφόρων οργανώσεων ήταν κάτι παραπάνω από μερική, φτάνοντας στο σημείο να συνιστά το σημαντικότερο μηχανισμό «υποδοχής» των πληθυσμών που έφταναν από τα απέναντι παράλια. Μία εμπλοκή πολυσήμαντη και πολυδιάστατη. Η κοινωνία της Λέσβου αλλά και ειδικότερα το ίδιο το ανταγωνιστικό κίνημα που προσπαθούσε να θέσει τους δικούς του φραγμούς απέναντι στις πολιτικές αυτές βρέθηκε μπροστά σε ένα νέο σημαντικό παίχτη που παρουσιαζόταν με διάφορα ονόματα: Μη Κυβερνητικές ή Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις, Εθελοντικές Οργανώσεις, Φιλανθρωπικά Σωματεία, Σύλλογοι, κλπ. Ονομασίες που ενέτειναν και συνεχίζουν να εντείνουν τη γενικότερη σύγχυση γύρω από την προέλευση και τις στοχεύσεις που η καθεμία από αυτές έχει.

Η παρούσα έκδοση αποτελεί για τη συλλογικότητά μας μέρος της προσπάθειας να αποσαφηνιστούν μία σειρά από ερωτήματα σχετικά με το ρόλο αυτών των οργανώσεων στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές. Την ίδια στιγμή επιθυμούμε να κοινοποιήσουμε τόσο τη συλλογική όσο και τις προσωπικές εμπειρίες που αποκομίσαμε σε αυτό το πεδίο όλο το προηγούμενο διάστημα.

Μυτιλήνη
Ιούλιος 2016

Α' μέρος

Μια γενεαλογία

«Η Γαλλική Επανάσταση αντέταξε το δικαίωμα των λαών στην τυραννία των βασιλέων. Στο όνομα αυτού του νέου διεθνούς ευαγγελίου νομιμοποίησε τους πολέμους που διεξήγαγε. Ένα ευαγγέλιο που δεν παρέλειψε να επικαλεστεί με τη σειρά του και ο νεαρός Βοναπάρτης»

Jacques Julliard, Οι Αριστερές της Γαλλίας, εκδ. Πόλις 2015

Στο όνομα της αυτοδιάθεσης των λαών έχουν γραφτεί λαμπρές αλλά και σκοτεινές σελίδες της Ιστορίας. Πάνω στο ευαγγέλιο που ορκίστηκαν πρώτοι οι Γάλλοι επαναστάτες του 1789, κηρύχθηκαν και τα απελευθερωτικά κινήματα του Σιμόν Μπολιβάρ στη Νότια Αμερική. Όμως το ίδιο δικαίωμα επικαλέστηκε και ο Χίτλερ προκειμένου να επεκτείνει το ζωτικό χώρο της Γερμανίας σε περιοχές της Τσεχοσλοβακίας όπου κατοικούσε ο γερμανόφωνος πληθυσμός των Σουδητών. Από το έδαφος της προάσπισης των δικαιωμάτων αυτοκυριαρχίας των λαών ξεκίνησαν, ήδη από τον 20ο αιώνα, και οι «ανθρωπιστικές επεμβάσεις» των δυτικών χωρών μακριά από τα σύνορά τους. Έτσι όταν στις 5 Απριλίου του 1991 το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ έδινε στα γεράκια των ΗΠΑ το πράσινο φως της επέμβασης στο Ιράκ, στο δημόσιο λόγο της εποχής ακουγόταν, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της απελευθέρωσης του Κουβέιτ από το αυταρχικό καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν ο οποίος είχε εισβάλλει σ' αυτό, καθώς και η προστασία των Κούρδων του Ιράκ. Εκείνη την ημέρα εγκαινιάστηκε μια νέα εποχή στη διεθνή διπλωματία, καθώς για πρώτη φορά μια ιμπεριαλιστική εισβολή έπαιρνε επισήμως ανθρωπιστική αίγλη: «το δικαίωμα επέμβασης» ήταν το νέο όνομά της. Για την καθιέρωση αυτού ακριβώς του δικαιώματος, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως άλλοθι πολλές φορές μέχρι σήμερα (όπως στους βομβαρδισμούς της πρώην Γιουγκοσλαβίας το 1999) και το οποίο βασιζόταν στην επίκληση της θεμελιώδους αρχής της αυτοδιάθεσης, είχε κάνει ό,τι περνούσε από το χέρι του, τα προηγούμενα δεκαπέντε χρόνια, κάποιος κύριος ονόματι Μπερνάρ Κουσνέρ. Ήταν ο πιο προβεβλημένος της ιδρυτικής τρώικας των Γιατρών Χωρίς Σύνορα (Medecins Sans Frontieres) και μετέπειτα επιφανές στέλεχος στις αριστερές κυβερνήσεις της Γαλλίας. Το δικαίωμα της επέμβασης θα ήταν στο εξής το τέλειο άλλοθι όχι μόνο για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των χωρών του ΟΗΕ αλλά και για το «φιλόανθρωπο» συμπλήρωμά τους: τη διανομή τροφίμων και την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Αν όμως μια ρίζα του γενεαλογικού δέντρου των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αγγίζει τα προτάγματα της γαλλικής επανάστασης, μια άλλη πατάει γερά στο χώμα της ονομαζόμενης «κοινωνίας των πολιτών». Η ιδέα που βρίσκουμε εδώ είναι ότι οι υπήκοοι ενός κράτους μπορούν να ενωθούν στη βάση μιας κοινής επιδίωξης που υπερβαίνει το ατομικό συμφέρον και ενίοτε συγκρούεται με κατεστημένες αντιλήψεις ή ακόμα και ισχυρά κέντρα (πολιτικής και οικονομικής) εξουσίας.

Έτσι, το 1775 θα ιδρυθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για πρώτη φορά μια εταιρεία με τον εξαιρετικά μαξιμαλιστικό -για την εποχή- σκοπό της κατάργησης της δουλείας. Ήταν η Pennsylvania Society for Promoting the Abolition of Slavery που ιδρύθηκε κι αυτή όπως εκατοντάδες άλλες οργανώσεις μέσα στο φιλελεύθερο πνεύμα που επικρατούσε εκείνη την εποχή εν μέσω του πολέμου της ανεξαρτησίας των ΗΠΑ.

Ανάλογες «πρωτοβουλίες πολιτών» θα ξεπηδήσουν σύντομα και επί ευρωπαϊκού εδάφους² μέχρι να υπογραφεί το 1841 η διεθνής συμφωνία που καταργούσε το εμπόριο σκλάβων. Αυτό υπήρξε και το πρώτο «δεδικασμένο» υπέρ της κοινωνίας των πολιτών. Η οργανωμένη δράση της κοινωνίας και ακόμα περισσότερο η διεθνής σύμπραξη τέτοιων οργανώσεων είχε καταγράψει την πρώτη της νίκη. Όμως η ύπαρξη και η δράση οργανισμών με την επωνυμία «ΜΚΟ» παρέμενε ακόμα μια άγραφη σελίδα στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Την επομένη της λήξης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι νικητές θα μαζευτούν λίγο έξω από το Παρίσι, στις Βερσαλλίες, για να υπογράψουν την ομώνυμη συνθήκη. Αυτή προέβλεπε μεταξύ άλλων τη δημιουργία ενός διακρατικού οργανισμού, της Κοινωνίας των Εθνών, αλλά και ακόμα 200 διεθνών οργανώσεων με έδρα το Παρίσι και κεντρικό άξονα τη συνεργασία των κρατών της Αμερικής, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής με σκοπό τη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης. Στο πλαίσιο αυτό, η αμερικανική οργάνωση Save the Children (που θα ξανασυναντήσουμε, όπως και τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα, λίγο αργότερα στην περιήγησή μας στη Λέσβο), θα προτείνει στη γενική συνέλευση της Κοινωνίας των Εθνών ένα προσχέδιο συμφωνίας για τα δικαιώματα των παιδιών. Ωστόσο θα χρειαστεί να μεσολαβήσει η θηριωδία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου για να αναγνωριστεί για πρώτη φορά και επισήμως ο θεσμικός ρόλος των ΜΚΟ σε διεθνές επίπεδο. Το άρθρο 71 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που υπογράφηκε το 1945³ αναφέρει ρητά ότι το οικονομικό και κοινωνικό συμβούλιο του ΟΗΕ «θα πρέπει να συμβουλευέται τις μη κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες ασχολούνται με τα ζητήματα που αφορούν τις αρμοδιότητές του».

Προκειμένου να ακολουθήσουμε τα ίχνη των ΜΚΟ στο χρόνο, θα πρέπει να σταθούμε και σε μία ακόμα εμβληματική ημερομηνία. Το 1967 ξεσπά σύγκρουση στο εσωτερικό της Νιγηρίας. Η πλούσια περιοχή της Μπιάφρα διεκδικεί την ανεξαρτησία της. Ένα χρόνο αργότερα η σύρραξη παίρνει και τη μορφή «ανθρωπιστικής κρίσης» αφού ο λιμός και οι ασθένειες θερίζουν τους εκτοπισμένους πληθυσμούς.

---

2. Όπως κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης του 1821, όταν στις ευρωπαϊκές χώρες οι ρομαντικοί αστοί της εποχής -οι αποκαλούμενοι και φιλέλληνες- μάζευαν ρούχα για να τα στείλουν εκεί που έβλεπαν να αναγεννάνται από τις στάχτες του το αρχαιοελληνικό πνεύμα.

3. Με τη μεγαλόστομη αναφορά στο προοίμιο: «Εμείς οι λαοί των ηνωμένων εθνών αποφασισμένοι να σώσουμε τις επόμενες γενεές από τη μάστιγα του πολέμου [...], να διακηρύξουμε και πάλι την πίστη μας στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα [...], να δημιουργήσουμε προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες μπορεί να υπάρξει δικαιοσύνη».

Οι δυτικές χώρες αντιλαμβάνονται έγκαιρα ότι πρέπει να αντιδράσουν για να διαφυλάξουν την εδαφική ακεραιότητα της αφρικανικής χώρας, καθώς σε διαφορετική περίπτωση κινδύνευε να ξεκινήσει το ντόμινο της αμφισβήτησης των συνόρων που είχαν μόλις επιβληθεί στις μέχρι πρότινος αποικιοκρατούμενες περιοχές. Ωστόσο το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εμφανίζεται διαιρεμένο, δεδομένου ότι ο κόσμος χωρίζεται στα δύο αντίπαλα στρατόπεδα που ορίζουν οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση. Βρισκόμαστε ακόμα σε καθεστώς ψυχρού πολέμου. Επικαλούμενες την καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων η Γαλλία και η Κίνα αποφασίζουν να επέμβουν στρατιωτικά. Πώς όμως θα δικαιολογούσαν το ανθρωπιστικό ενδιαφέρον τους για την τύχη του ντόπιου πληθυσμού στέλνοντας απλώς και μόνο ταξιαρχίες ενόπλων και άρματα μάχης;

Η αποστολή γιατρών και του ανάλογου εξοπλισμού υπό την αιγίδα του Ερυθρού Σταυρού δεν ήταν μόνο η πιο πρόσφορη λύση για την περίπτωση. Υπήρξε ταυτόχρονα η πρώτη πράξη του έργου που ανέβηκε στη διεθνή σκηνή με το όνομα «ανθρωπισμός χωρίς σύνορα». Οι «Γάλλοι γιατροί» που έδρασαν στη Μπάφρα έφτιαξαν λίγα χρόνια αργότερα τη δική τους οργάνωση. Μετά από μόλις δύο δεκαετίες έβλεπαν κιάλας εκατοντάδες μικρές ή μεγαλύτερες οργανώσεις να δραστηριοποιούνται ανά τον κόσμο με ανάλογο πνεύμα και αντίστοιχες επιδιώξεις.

Ο Μπερνάρ Κουσνέρ. Συνδαιτυμόνας του Σαρτρ αλλά και της Κοντολίζα Ράις, ιδρυτής των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και των Γιατρών του Κόσμου. Υποστηρικτής στρατιωτικών επεμβάσεων, υπουργός Υγείας των Σοσιαλιστών αλλά και υπουργός Εξωτερικών του Σαρκοζί.

Ηγέτες και αξιωματούχοι όλων των κρατών - μεταξύ τους ο Ελευθέριος Βενιζέλος, δεύτερος από αριστερά στη δεξιά πλευρά του τραπεζιού - διαπραγματεύονται τους όρους της ειρηνευτικής συμφωνίας των Βερσαλιών (1919)

Στοιχεία ταυτότητας

Μιλώντας σήμερα για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αναφερόμαστε σε μια πανοπερμία τοπικών συλλόγων, οργανώσεων εθνικής εμβέλειας, πολυεθνικών εταιρειών και υπερεθνικών οργανισμών που δρουν υπό το νομικό καθεστώς επιχειρήσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Οι ΜΚΟ δεν είναι μόνο η εταιρεία που συστήνουν πέντε απατεώνες σε κάποια περιφέρεια της Ελλάδας για να αρπάξουν επιχορηγήσεις από το κράτος και τα προγράμματα ΕΣΠΑ⁴ ή για να ξεπλύνουν χρήμα από άλλες δραστηριότητες της μαύρης οικονομίας. Ομοίως, οι ΜΚΟ δεν είναι μόνο ο Ερυθρός Σταυρός⁵, ούτε οι διάσημες από τους ακτιβισμούς τους Greenpeace και WWF. Το μωσαϊκό των ΜΚΟ αποτελείται τόσο από ολιγομελείς ενώσεις προσώπων που ενεργούν με σκοπούς τοπικά και χρονικά περιορισμένους, όσο και από επιχειρήσεις με οργανόγραμμα αντίστοιχο ενός πολυεθνικού κολοσσού όπως η Deutsche Bank και με μια ιστορία που ανάγεται στις αρχές του περασμένου αιώνα. Για το λόγο αυτό έχει καθιερωθεί στη διεθνή βιβλιογραφία ο όρος INGO (International Non Governmental Organization) προκειμένου να διαχωριστούν από τις υπόλοιπες ΜΚΟ, εκείνες που έχουν διεθνή δράση και ασφαλώς πολλαπλάσιες δυνατότητες χρηματοδότησης (μέσω «φιλοanthρωπικών» ή «κοινωφελών» ιδρυμάτων όπως εκείνα του Τζορτζ Σόρος, του Μπιλ Κλίντον ή του Αριστοτέλη Ωνάση και διεθνών οργανισμών όπως η UNICEF).

Στο ευρύ φάσμα των ΜΚΟ εντάσσονται συχνά και ορισμένα από αυτά που αποκαλούνται «λόμπι» (ή «ομάδες πίεσης» στην εξελληνισμένη τους ονομασία). Τα λόμπι δεν αποτελούνται πάντα από ΜΚΟ, όπως και οι ΜΚΟ δεν λειτουργούν πάντοτε ως οργανωμένα δίκτυα άσκησης πολιτικής πίεσης. Όμως σε επίπεδο διακρατικών συμμαχιών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση ή το G20, τα λόμπι βρίσκουν το ιδανικό περιβάλλον δράσης και οι ΜΚΟ το δικό τους θερμοκήπιο ταχείας ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, στους κόλπους της Κομισιόν (που αντιπροσωπεύει ουσιαστικά την εκτελεστική εξουσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) δραστηριοποιούνται 3.000 «ομάδες πίεσης» στις οποίες απασχολούνται περίπου 15.000 λομπίστες (έναντι 25.000 υπαλλήλων της ΕΕ). Ανάμεσα σε αυτά τα λόμπι την πλειονότητα αποτελούν οι οργανώσεις διάφορων βιομηχανικών κλάδων και οι εκπρόσωποι των μεγαλύτερων πολυεθνικών. Υπάρχει όμως και ένα σύνολο περίπου 300 οργανώσεων που δρουν σε αυτό το πλαίσιο και δεν είναι άλλες από τις ΜΚΟ με την πιο προβεβλημένη παρουσία σε παγκόσμια κλίμακα. Οργανώσεις όπως η Διεθνής Αμνηστία, η Human Rights Watch και η Oxfam δημοσιεύουν κάθε χρόνο αναφορές, μελέτες και στατιστικές έρευνες χιλιάδων σελίδων προκειμένου να

---

4. Περισσότερα στο κεφάλαιο του β' μέρους Οι ΜΚΟ στην Ελλάδα

5. Τον οποίο ίδρυσε το 1863 ο ελβετός Ανρί Ντινάν με σκοπό την περίθαλψη των τραυματισμένων στρατιωτών που συμμετείχαν στους πολέμους της εποχής. Η επέκταση των δραστηριοτήτων του οργανισμού στο σύνολο των πληθυσμών θα γίνει μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

ασκήσουν αυτό που ορίζεται ως «Μη Κυβερνητική Διπλωματία» (Non Governmental Diplomacy). Η πληροφόρηση και οι εκστρατείες ενημέρωσης (μια πιο εύηχη ονομασία για τη μαζική προπαγάνδα) συνιστούν τον κατεξοχήν τρόπο δράσης των ΜΚΟ προκειμένου να ωθήσουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

Όταν λοιπόν μια ΜΚΟ συντάσσει μια διαμαρτυρία ενάντια στα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα ή αναρτά στο διαδίκτυο μια έρευνα σχετικά με την παιδική εργασία στην Τουρκία αυτό που κάνει δεν αποτελεί μόνο «ανθρωπιστική προσφορά» στη μάχη για την καταπολέμηση του οποιουδήποτε προβλήματος. Είναι ταυτόχρονα και το πρώτο βήμα στη μακρά διαδικασία άσκησης πολιτικής πίεσης. Μετά την «ευαισθητοποίηση του κοινού» ακολουθεί η δράση των ΜΚΟ στους διαδρόμους των Βρυξελλών, της Ουάσιγκτον, του Παρισιού ή της Λωζάνης προκειμένου να πείσουν τους παγκόσμιους ηγέτες για την ορθολογικότητα των θέσεών τους και να δουν αυτές τις θέσεις τους να μετατρέπονται σε νομοθετικά κείμενα. Αυτή ακριβώς η διαδικασία είναι που ονομάζεται λόμπινγκ και είναι κάτι που οι οργανώσεις που μας απασχολούν εδώ ξέρουν να κάνουν πολύ καλά.

Ωστόσο θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι ανάμεσα στους λομπίστες υπάρχουν και εμφύλιες διαμάχες. Διότι προφανώς είναι διαφορετικά και ενίοτε αντικρουόμενα τα (οικονομικά και πολιτικά) συμφέροντα που εξυπηρετεί ο Σύνδεσμος Ευρωπαίων Αυτοκινητοβιομηχάνων με εκείνα μιας ΜΚΟ που ασχολείται με την ατμοσφαιρική ρύπανση. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι οι ΜΚΟ συντάσσονται διεθνώς με την πλευρά των «καλών» και κονταροχτυπιούνται διαρκώς με τους «κακούς» του πλανήτη. Άλλωστε αυτές οι οργανώσεις δεν είναι ένα συμπαγές, ομοιόμορφο σύνολο που δρα σε απόλυτη αρμονία και με συντονισμένο τρόπο. Η ίδια οργάνωση που μπορεί να αποκαλύψει ότι τα ρούχα των μεγαλύτερων αλυσίδων ένδυσης παράγονται κάτω από απάνθρωπες συνθήκες υγιεινής στην Καμπότζη ή με το αίμα εργατών στο Μπαγκλαντές, μπορεί να είναι αυτή που θα σιωπήσει εντελώς μπροστά στην καταπάτηση εργασιακών δικαιωμάτων στην Κίνα. Κι αυτό διότι οι άξονες, οι μορφές και η ένταση της δράσης αυτών των οργανισμών καθορίζονται από τις διεθνείς γεωπολιτικές ισορροπίες και τα εκάστοτε οικονομικά συμφέροντα μέσα στο πλαίσιο των οποίων δραστηριοποιούνται οι οργανώσεις. Όσο επιδερμική, λοιπόν, θα ήταν μία προσέγγιση του τύπου «όλες οι ΜΚΟ είναι λαμόγια» κι όσο ανόητα απλουστευτικός θα ήταν ο αφορισμός «οι ΜΚΟ είναι το μακρύ χέρι των καπιταλιστών», άλλη τόση πολιτική αφέλεια θα φανέρωνε η κατάταξη αυτών των οργανώσεων στο πλάι των φτωχών, των εξουσιαζόμενων, των καταπιεσμένων. Οι ΜΚΟ πάνε μέχρι εκεί που μπορεί να φτάσει το χρήμα που ρέει μέσα στις φλέβες τους. Κι αυτό μπορεί να είναι κυνικό αλλά δεν είναι εξ' ορισμού ούτε καλό ούτε κακό. Γιατί οι ΜΚΟ συνιστούν σήμερα μια τεράστια βιομηχανία. Μια μεταπρατική βιομηχανία που λειτουργεί όπως οι άλλες: με πρώτες ύλες τα φάρμακα, τα ρούχα ή τα οικοδομικά υλικά, οι οποίες μέσω της στρατιάς των ανειδίκευτων εργατών στις αποθήκες των δικτύων διανομής και του υψηλής εκπαίδευσης προσωπικού που εργάζεται στα πεδία των

αποστολών, παίρνουν τη μορφή παροχής πολυδιάστατων υπηρεσιών που περιλαμβάνονται σε ονόματα όπως «ανθρωπιστική δράση» και «οικολογική παρέμβαση». Αν θέλουμε, επομένως, να δούμε μέχρι που μπορεί να φτάσει η δράση, το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον ή η φιλεσοπλαχνία αυτών των επιχειρήσεων θα πρέπει να ακολουθήσουμε την ανάστροφη ροή του χρήματος.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της ταυτότητας των ΜΚΟ είναι η πολυθρόνητη αμεροληψία. Την ιδιαιτερότητα αυτή ασπάστηκε πρώτος ο Ερυθρός Σταυρός (Ε.Σ.) προκειμένου να μπορέσει να εισχωρήσει στα πεδία των μαχών -στις αρχές του 20ου αιώνα- χωρίς να κινδυνεύει με εξολόθρευση το προσωπικό του από τα διασταυρούμενα πυρά των εμπόλεμων. Έκτοτε όλες οι ΜΚΟ που έχουν ανάμειξη σε συρράξεις ή έστω σε περιοχές διαφιλονικούμενης κυριότητας διατυμπανίζουν την ουδετερότητά τους σε σχέση με τα αντίπαλα στρατόπεδα προκειμένου να συνεχίσουν απρόσκοπτα το έργο τους⁶. Όμως αυτό ακριβώς το στοιχείο συνιστά την «αχίλλειο πτέρνα» από πλευράς στρατηγικής και συγχρόνως το μελανό σημείο από ηθικής σκοπιάς για αυτές τις οργανώσεις. Όταν οι εγκέφαλοι των Ναζί είχαν θέσει σε πλήρη εφαρμογή την «τελική λύση» της εξολόθρευσης των Εβραίων, ο Ε.Σ. συνέχιζε να δρα υπό το καθεστώς της αμεροληψίας. Ήταν μάλιστα τόσο περήφανος για αυτή τη στάση του που στο τέλος του πολέμου, το 1945, θα ενημέρωνε τη διεθνή κοινότητα ότι είχε διανεμίει 1,6 εκατομμύρια δέματα ανθρωπιστικής βοήθειας μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ας φανταστούμε την εικόνα: εθελοντές ντυμένους στα χρώματα του Ε.Σ. να δίνουν μέσα στο Άουσβιτς πακετάκια με ατομικά είδη υγιεινής και ξηρά τροφή συνοδευόμενα από χαμόγελα φιλανθρωπίας σε ανθρώπους που λίγη ώρα αργότερα θα έκαναν το τελευταίο τους ντους με το θανατηφόρο αέριο Zyklon B. Το ακραίο αυτό ιστορικό στιγμιότυπο αντικατοπτρίζει με τον πιο εμφαντικό τρόπο το αδιέξοδο της αμερόληπτης στάσης του μη κυβερνητικού ανθρωπισμού. Διότι δεν είναι απλώς κυνικό το να μοιράζεις ζεστές κουβέρτες σε ανθρώπους που έχουν κατά τύχη γλιτώσει τον πνιγμό σε μια παγωμένη θάλασσα. Πολύ περισσότερο είναι αντιφατικό προς τον ίδιο τον ανθρωπισμό το να γνωρίζεις τις αιτίες και τις συνέπειες της κατάστασης ενός πρόσφυγα και να επιλέγεις τη βολική σιωπή. Επανερχόμενοι στην περίπτωση του Ε.Σ. ας σημειώσουμε ότι η οργάνωση, μισό αιώνα μετά το κλείσιμο των στρατοπέδων συγκέντρωσης, έκανε τη (δημόσια) αυτοκριτική της μιλώντας για «ηθική αποτυχία». Ωστόσο η «αμεροληψία έναντι των αντιμαχόμενων»

---

6. Κάτι το οποίο εσχάτως έχει πάψει να είναι δεδομένο καθώς έχουμε πια περάσει στην εποχή των «ασύμμετρων πολέμων». Μέσα σε αυτό το πνεύμα «ανταρτοπολέμου» μεταξύ ενός κρατικού στρατού και μιας μη κρατικής οντότητας, όπως η Αλ Κάιντα ή ο ISIS, καταστρατηγούνται οι αρχές ενός συμβατικού πολέμου κι έτσι πολύ συχνά οι εγκαταστάσεις μιας ανθρωπιστικής οργάνωσης γίνονται εκατέρωθεν στόχος στρατιωτικών επιχειρήσεων.

παραμένει ένα στοιχείο που επιμένουν να κραδαίνουν περήφανα όλες οι ΜΚΟ ακόμα κι αν αυτή εξισορροπείται πλέον με δημόσιες καταγγελίες σε περιπτώσεις κραυγαλέας καταπάτησης των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁷.

Από την άλλη πλευρά, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε την αναφορά σε ιστορικά στιγμιότυπα όπως εκείνο της ίδρυσης της Oxfam που αναδεικνύουν την -κατά ένα τρόπο- «ρομαντική» διάσταση της δράσης αυτών των επιχειρήσεων. Η βρετανική οργάνωση Oxford Committee for Famine Relief ιδρύθηκε το 1942 στο αποκορύφωμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με σκοπό να πάει κόντρα στις αποφάσεις του βρετανού πρωθυπουργού Ουίνστον Τσόρτσιλ και να σπάσει το εμπάργκο που υπήρχε στην ελληνική πρωτεύουσα. Η Oxfam κατάφερε πράγματι να διασπάσει τον κλοιό αποκλεισμού του Πειραιά προκειμένου να προσφέρει τρόφιμα στους κατοίκους της Αθήνας που μαστίζονταν από την πείνα. Έκτοτε βέβαια η Oxfam ακολούθησε τη βασιλική οδό ανάπτυξης, μεταφορικά και κυριολεκτικά. Έχοντας υιοθετήσει -και αυτή όπως όλες οι ΜΚΟ του μεγέθους της- τις πρακτικές της κρατικά υποστηριζόμενης φιλανθρωπίας, αποτελεί σήμερα έναν πολυεθνικό κολοσσό που δραστηριοποιείται σε κάθε πιθανό μέρος του πλανήτη με τις πλάτες, τις ευλογίες και τις κατευθύνσεις της (βασιλευόμενης) πολιτικής ηγεσίας της Βρετανίας.

Τραίνο που μεταφέρει εβραίους κρατούμενους από τη Βαρσοβία στο Λουοβίτς. Στη φωτογραφία, γυναίκα μέλος του Ερυθρού Σταυρού μοιράζει τρόφιμα.

---

7. Για παράδειγμα οι Γιατροί Χωρίς Σύννορα είχαν διαρκή και πολυπληθή παρουσία στο Hot Spot της Μόριας στη Λέσβο μέχρι τη στιγμή που αποφασίστηκε από την ελληνική κυβέρνηση το κλείσιμο των θυρών και η μετατροπή του σε κλειστό κέντρο κράτησης (Μάρτιος 2016). Η οργάνωση αποφάσισε να διακόψει τη δράση της και κατήγγειλε τις συνθήκες κράτησης των μεταναστών (<https://www.msf.gr/magazine/ekklisi-ton-giatron-horis-synora-gia-ameso-anoigma-ton-hotspot>), οι οποίες σαφώς επιδεινώθηκαν στη νέα κατάσταση. Ωστόσο και πριν την απαγόρευση εξόδου, το κέντρο της Μόριας ήταν ένας χώρος που καμία σχέση δεν είχε με οποιαδήποτε έννοια ανθρωπισμού.

Δωρεές, επιδοτήσεις και λοιπές πηγές χρηματοδότησης

Με αξιοζήλευτες επιδόσεις προπαγάνδας, οι οργανώσεις αυτής της συνομοταξίας διατυμπανίζουν, με κάθε ευκαιρία, την ανεξαρτησία τους από τις κυβερνήσεις και γενικώς από κάθε είδους πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Μοιάζει τόσο εξόφθαλμη η αντιστοροφή των όρων κι όμως, θα πρέπει να το πούμε καθαρά: οι ΜΚΟ μόνο ανεξάρτητες δεν είναι από τα κράτη, τους διακρατικούς συνασπισμούς και τα παρακλάδια τους, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR⁸), ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ). Κάθε άλλο. Οι κάθε είδους χρηματικές ροές από τους κρατικούς προϋπολογισμούς ή τα ταμεία διεθνών (κρατικών ή υπερεθνικών) οργανισμών προς τις ΜΚΟ δεν ανάγονται σε κάποια θεωρία συνωμοσίας ούτε συνιστούν επτασφράγιστο μυστικό. Η ευθεία οικονομική διασύνδεση των ΜΚΟ με τα κράτη, τους διεθνείς οργανισμούς και τα μεγάλα καπιταλιστικά τραστ είναι αποτυπωμένη στους ισολογισμούς και περιφέρεται ελεύθερα στον κυβερνοχώρο (για όποιον άπιστο θέλει να ακουμπήσει το δάχτυλό του επί τον τύπο των ήλων). Οι οργανώσεις αυτές είναι όντως ανοιχτές σε δωρεές ιδιωτών με μικρό ή μεγαλύτερο πορτοφόλι. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι τα λειτουργικά έξοδα των ανά τον κόσμο γραφείων και των κλιμακίων τους και πολύ περισσότερο το κόστος των πολυδάπανων διεθνών αποστολών καλύπτονται από τα 50ευρα που δίνουν οι Ευρωπαίοι και Αμερικανοί πολίτες προκειμένου να έχουν ήσυχη τη συνείδησή τους μετά από κάθε ανθρωπιστική, περιβαλλοντική ή άλλη «κρίση» που εκδηλώνεται στον πλανήτη.

Πιάνοντας κανείς να ξετυλίξει το κουβάρι των χρηματικών ροών που καταλήγουν σε διατροφικά, φαρμακευτικά και άλλα χρηστικά είδη «ανθρωπιστικής βοήθειας» μπορεί απλώς να ρίξει μια ματιά στους δρόμους. Εκεί θα δει να πηγαινοέρχονται βαν μεταφοράς προσωπικού ή ασθενοφόρα που στη μια πλευρά τους γράφουν το όνομα μιας ΜΚΟ και στην άλλη πλευρά αναφέρουν το όνομα του χορηγού που έχει δωρίσει το συγκεκριμένο όχημα στην οργάνωση. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν κάποια οχήματα των Γιατρών του Κόσμου που (κυκλοφορούν και στη Λέσβο) έχουν αγοραστεί με χρήματα της Ένωσης Ελλήνων Εφοπλιστών. Αντίστοιχα, έξω από ιατρικές μονάδες ή ιδρύματα φιλοξενίας θα δει κανείς αναρτημένες πινακίδες με το όνομα των δωρητών που έχουν αγοράσει ή και εξοπλίσει, ιδίαις δαπάναις, τους αντίστοιχους χώρους.

---

8. Ενδεικτικά αναφέραμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του 2010 και του 2011, η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες είχε ετήσιο τζίρο που άγγιξε τα 3 δισ. δολάρια. Οι ΜΚΟ οι οποίες συνεργάστηκαν με οποιοδήποτε τρόπο με την UNHCR ξεπέρασαν τις 850.

Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το παιδιατρικό τμήμα του ιατρείου της Praksis στην Αθήνα, το οποίο αποτελεί δωρεά του Ιδρύματος Ι. Λάτση. Φυσικά το ζήτημα της οικονομικής συναλλαγής του μεγάλου κεφαλαίου με τις κατ' όνομα ανεξάρτητες ΜΚΟ δεν εξαντλείται σε χορηγίες (δηλαδή σε απευθείας παροχές σε είδος) της τάξης των 20.000 – 50.000 ευρώ. Είναι όμως ακόμα και αυτές οι περιπτώσεις ενδεικτικές για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι ΜΚΟ την «ανεξαρτησία» από τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, μπορεί κανείς να ακολουθήσει το νήμα της χρηματοδότησης πολυδάπανων αποστολών των ΜΚΟ (που κατά περίπτωση διαρκούν από λίγους μήνες μέχρι περίπου πέντε χρόνια) σε χώρες οι οποίες πλήττονται από φυσικές καταστροφές, μαστίζονται από πείνα και μεταδοτικές ασθένειες ή υποδέχονται μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα. Ξεκινώντας από τα διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα βλέπουμε ότι η οργάνωση Γιατροί Χωρίς Σύνορα (MSF) χρηματοδοτήθηκε τη δεκαετία 2000-2010 με ποσό ύψους 3,3 εκατ. ευρώ από την ελληνική Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΥΔΑΣ) «στο πλαίσιο της αναπτυξιακής διπλωματίας και της πολιτικής διεθνούς παρουσίας της χώρας μας⁹». Την ίδια περίοδο το ελληνικό τμήμα μιας άλλης διεθνούς ΜΚΟ, των Γιατρών του Κόσμου, έλαβε από το ελληνικό δημόσιο 3,5 εκατ. ευρώ, ενώ ο ελληνικός κλάδος της ActionAid έλαβε σχεδόν ένα εκατομμύριο ευρώ. Ωστόσο ακόμα και αυτά τα στοιχεία απλώς υπογραμμίζουν τον ψευδεπίγραφο ισχυρισμό αυτών των οργανώσεων περί της «αφιλοκερδούς προσφοράς στον άνθρωπο και τα προβλήματά του». Βέβαια η αποδόμηση αυτού του χαρακτηριστικού έχει από μόνη της μια αξία, πέρα από το γεγονός ότι συμβάλλει στην κατανόηση του συνολικού σχήματος αλληλοδιαπλοκής των εξουσιών με τις ΜΚΟ. Διότι πατώντας πάνω στο βάθρο της δήθεν οικονομικής τους ανεξαρτησίας, οι οργανώσεις αυτές καταφέρνουν να προσελκύουν εκατομμύρια επίπιστους δωρητές ή εθελοντές σε ολόκληρο τον κόσμο, οι οποίοι πρόθυμα προσφέρουν δωρεάν εργασία ή ένα ποσό του εισοδήματός τους έχοντας τη βεβαιότητα ότι αυτή η προσφορά πηγαίνει σε ανθρώπους με ανιδιοτελή κίνητρα αλληλεγγύης και ανθρωπιάς. Για να κατανοήσουμε όμως το μέγεθος των χρηματικής εξάρτησης των ΜΚΟ από τα κάθε είδους κρατικά και οικονομικά κέντρα εξουσίας θα πρέπει να ανέβουμε ένα σκαλί και να ανατρέξουμε αφενός στις χρηματοδοτικές ροές διακρατικών σχηματισμών -όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση- και φορέων με διαπλανητική ακτίνα δράσης -όπως η υπηρεσία USAID της ομοσπονδιακής κυβέρνησης των ΗΠΑ- και αφετέρου στις «συνεργασίες» και «δωρεές» των κατόχων της μεγαλύτερης μερίδας του παγκόσμιου πλούτου. Σύμφωνα με τον Γάλλο ερευνητή Κριστίν Τρουμπέ, ο κλάδος των

---

9. Όπως αναφέρει εισαγωγικά το σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών (στο οποίο υπάγεται η ΥΔΑΣ) το οποίο υποβλήθηκε προς κοινοποίηση στη Βουλή το Μάρτιο του 2014 και το οποίο περιέχει αναλυτικά τις χρηματοδοτήσεις ΜΚΟ από το ελληνικό κράτος για την περίοδο 2000-2010.

Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αριθμεί στις μέρες μας τουλάχιστον 40.000 οργανώσεις παγκοσμίως, απασχολεί περίπου 19 εκατ. εργαζόμενους (χωρίς τους εθελοντές) με το συνολικό τζίρο των δραστηριοτήτων να ξεπερνά το ένα τρισε. δολάρια ετησίως¹⁰. Με βάση τα ίδια στοιχεία, η μερίδα του λέοντος αυτών των χρημάτων διακινείται από αμερικανικές και βρετανικές οργανώσεις¹¹ πίσω από τις οποίες βρίσκονται οι κροίσοι αυτού του κόσμου, όπως ο κατά σειρά ετών πλουσιότερος άνθρωπος στον πλανήτη Μπιλ Γκέιτς.

Έτσι, το Ίδρυμα Μπιλ και Μελίντα Γκέιτς διέθεσε την προηγούμενη δεκαπενταετία περίπου 40 δισ. δολάρια για την αντιμετώπιση χρόνιων νοσημάτων όπως το AIDS. Για να γίνει πιο ξεκάθαρη η εικόνα της χρηματοδότησης των ΜΚΟ θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα «φιλανθρωπικά ιδρύματα» ή αλλιώς «κοινωνική ταμεία» τα οποία διαχειρίζονται άνθρωποι των επιχειρήσεων και της πολιτικής (όπως ο Τζορτζ Σόρος και ο Μπιλ Κλίντον ή οικογένειες μεγιστάνων όπως των Ροκφέλερ, Φορντ, Λάτση και Νιάρχου) ανήκουν επίσης στη μεγάλη οικογένεια των μη κερδοσκοπικών σωματείων. Δρουν ακριβώς όπως οι ΜΚΟ, χρηματοδοτώντας δηλαδή δράσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα ή ιατρικής φροντίδας και κάθε άλλη υπηρεσία που μπορεί να νοηθεί ως «ανθρωπιστική». Η μόνη διαφορά με τις ΜΚΟ είναι ότι αυτά τα ιδρύματα δεν χρηματοδοτούνται από κυβερνήσεις αλλά αντίθετα κάνουν χορηγίες προς μη κυβερνητικές οργανώσεις και υπερεθνικούς οργανισμούς όπως η UNHCR. Ενδεικτικά, από την ιστοσελίδα του ιδρύματος Ford μαθαίνουμε, ότι η συγκεκριμένη οργάνωση έκανε το 2006 χορηγίες ύψους 360.000 δολαρίων στο Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) για δύο προγράμματα που αφορούσαν τους πληθυσμούς της Βραζιλίας και ασθενείς με τον ιό του AIDS. Πολύ πιο γενναιόδωρος φαίνεται να είναι ο Σόρος ο οποίος μέσω του ομώνυμου ιδρύματός του πρόσφερε στην ίδια οργάνωση 100 εκατ. την περίοδο 2000-2010. Αντίστοιχα, το ίδρυμα Σ. Νιάρχου προγραμματίζει για τη δεκαετία 2016-2026 να διαθέσει 10 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Ενσωμάτωση και τη Μετανάστευση (EPIM¹²), ενώ στο ίδιο πλαίσιο έχει ήδη χρηματοδοτήσει δράσεις με ποσό ύψους 7,2 εκατ. ευρώ. Όπως αναφέρει το Ίδρυμα, τα χρήματα αυτά έχουν δοθεί εξολοκλήρου σε ΜΚΟ με συναφή δραστηριότητα.

---

10. Christian Troubé, "L'humanitaire un business comme les autres?" εκδ. Larousse, Παρίσι 2009

11. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι σύμφωνα με το βρετανικό Υπουργείο Διεθνούς Ανάπτυξης (DFID) τα συνολικά έσοδα των ΜΚΟ της Βρετανίας μόνο για τη διετία 1988-89 ανήλθαν σε 428 εκατ. λίρες, ενώ από αυτό το ποσό, ποσοστό περίπου 45% προήλθε από κρατικές πηγές χρηματοδότησης.

12. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εντάσσεται στην αποκαλούμενη «μεταναστευτική πολιτική» της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγχρηματοδοτείται μεταξύ άλλων, εκτός από το Ίδρυμα Νιάρχου, από το ίδρυμα Open Society του Σόρος, από το φιλανθρωπικό ίδρυμα της Νταϊάνα, από το ίδρυμα της βασιλικής οικογένειας του Βελγίου και από την ισπανική τράπεζα La Caixa (έναν από τους μεγαλύτερους ευρωπαϊκούς χρηματοπιστωτικούς ομίλους).

Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε ίσως να διατυπωθεί από ορισμένους ένας καλόπιστος αντίλογος. Διότι η κρατική χρηματοδότηση των ΜΚΟ είναι οφθαλμοφανέστατα αντίθετη προς το βασικό χαρακτηριστικό αυτών των οργανώσεων που είναι ο «μη κυβερνητικός» τους χαρακτήρας. Όμως θα μπορούσε κάποιος να διερωτηθεί γιατί είναι εκ των προτέρων ύποπτη ή έστω κατακριτέα η αποδοχή χρημάτων από μεγιστάνες του μεγέθους ενός Λάτση ή από απόστρατους της πολιτικής όπως ο Κλίντον; Με πιο απλά λόγια, γιατί οι ΜΚΟ να μην τα παίρνουν από τους (πάρα πολύ) πλούσιους για να τα δίνουν στους (πάρα πολύ) φτωχούς;

Ας επιχειρήσουμε παρακάτω να απαντήσουμε ελέγχοντας τις προϋποθέσεις αποδοχής τέτοιου είδους δωρεών από την πλευρά των ΜΚΟ. Αρχικά θα πρέπει να σημειώσουμε το προφανές: ότι αυτού του είδους η φιλανθρωπία αποτελεί απλώς ένα άλλοθι επιφανών προσωπικοτήτων για την ευκολότερη προώθηση άλλων δραστηριοτήτων τους (το κοινώς λεγόμενο «ξέπλυμα χρήματος»). Ωστόσο αυτό δεν συνιστά από μόνο του μομφή προς τις ΜΚΟ. Ασφαλώς εδώ υπεισέρχεται ένα ηθικό ζήτημα. Αλλά ποιος μίλησε για ηθική στον κόσμο των επιχειρήσεων; Προκειμένου λοιπόν να απαντηθεί ένα πιθανόν καλόπιστο ερώτημα όπως το παραπάνω («γιατί είναι κακό να χρησιμοποιούν οι “καλές” ΜΚΟ το χρήμα ακόμα και κάποιων “κακών” μεγιστάνων») θα πρέπει να διερευνήσουμε το γιατί αυτές οι χρηματικές συναλλαγές υπονομεύουν τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα των ΜΚΟ και ακυρώνουν το θεμελιώδες γνώρισμα της «ανεξαρτησίας» τους.

Μια ακαδημαϊκή μελέτη που πραγματοποιήθηκε πριν λίγα χρόνια¹³ πιστοποιεί αυτό ακριβώς που μπορεί να σκεφτεί καθένας που αντιλαμβάνεται τους βασικούς νόμους της καπιταλιστικής οικονομίας: η παροχή χρημάτων όχι μόνο δεν γίνεται απροϋπόβητα από τους χορηγούς, αλλά επιπλέον ακόμα και η προοπτική μιας μελλοντικής χρηματοδότησης καθιστά τις ΜΚΟ εκ των προτέρων υπόλογες και απολύτως ελεγχόμενες από τους δωρητές τους, καθώς περιορίζει τους τομείς και τις μεθόδους δράσης στο επιθυμητό και σαφώς καθορισμένο από τους χορηγούς πλαίσιο. Αυτό που διαπιστώνεται από τους ερευνητές είναι ότι οι χορηγίες μεγάλης κλίμακας από τράπεζες, πολυεθνικές εταιρείες και ιδρύματα γίνονται βάσει κάποιων κριτηρίων «πραγματιστικής λογοδοσίας» από μέρους των ΜΚΟ. Αυτό σημαίνει ότι αυτές οι οργανώσεις ιεραρχούνται βάσει των ανταποδοτικών ωφελειών που προσδοκά ένας δωρητής μέσω της χορηγίας. Όταν λοιπόν η χ επιχείρηση διατυμπανίζει τη δωρεά της στην ψ ΜΚΟ, έχει προηγηθεί μια λεπτομερής αξιολόγηση της γενικότερης δράσης και της εικόνας που έχει η επιχορηγούμενη οργάνωση. Όμως οι επιχειρήσεις δεν δίνουν κατ' ανάγκη τα χρήματά τους στη ΜΚΟ που έχει μοιράσει τα περισσότερα μπιμπερό σε πολύτεκνες

---

13. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται παρακάτω προέρχονται από τα πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης με αντικείμενο τις Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, το οποίο διοργανώθηκε από το Τμήμα Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου την περίοδο 31 Μαΐου - 2 Ιουνίου 2013. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αντλήθηκαν από την έρευνα των Ιωσήφ Μποτετζάγια και Ειρήνης Κουτίβα σχετικά με το «Πώς επιλέγουν οι δωρητές ποια ΜΚΟ θα χρηματοδοτήσουν».

μανάδες στην Αφρική, ούτε σε εκείνη που έχει σώσει τους περισσότερους απειλούμενους ρινόκερους. Η προκαταρκτική αξιολόγηση των ΜΚΟ πραγματοποιείται σε συνάρτηση με την «πολιτική ορθότητα» μιας ΜΚΟ, δηλαδή την από μέρους της οργάνωσης αποδοχή των «πολιτικώς ορθών» οικονομικών πρακτικών και κοινωνικών προτύπων. Με άλλα λόγια, κανένα ίδρυμα δεν θα ενίσχυε τη δράση μιας ΜΚΟ που θα έσπρωχνε τους ανήλικους εργάτες των κλωστοϋφαντουργείων του Μπαγκλαντές και της Καμπότζης να απεργήσουν ενάντια στα ντόπια και αλλοδαπά αφεντικά τους. Κανένας μεγαλοσχήμονας της φιλανθρωπίας, σαν την Αντζελίνα Τζολί ή τον Πάπα δεν θα φωτογραφιζόταν δίπλα σε Νιγηριανούς που έχουν καταλάβει τις εγκαταστάσεις της Shell μετά από την εμφάνιση μιας πετρελαιοκηλίδας. Γι' αυτό άλλωστε και δεν υπάρχουν τέτοιες ΜΚΟ, ούτε αυτού του πνεύματος φιλανθρωπία. Αφού δεν υπάρχει ζήτηση (τέτοιου είδους υπηρεσιών από τους δωρητές), δεν υπάρχει και προσφορά (τέτοιων δράσεων από τις οργανώσεις). Στη διεθνή βιβλιογραφία αυτό ονομάζεται «προσεταιρισμός των ΜΚΟ». Και στην καθομιλουμένη μεταφράζεται σε απόλυτη συμμόρφωση των ΜΚΟ σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο και το χαρακτήρα δράσεων που επιθυμούν, προωθούν και επιβάλλουν (πάντα με έντεχνο, διακριτικό, αδιόρατο για τους πολλούς τρόπο) οι δωρητές.

Ταυτόχρονα με τις προαναφερθείσες ιδιωτικές πηγές υπάρχουν και οι διάυλοι χρηματοδότησης των ΜΚΟ από τα τακτικά κονδύλια των κρατικών ταμείων. Εδώ θα διακρίνουμε δύο περιπτώσεις: εκείνη της απευθείας χρηματοδότησης των ΜΚΟ και μία άλλη στην οποία μεσολαβούν άλλοι οργανισμοί ή οργανώσεις ημικρατικού χαρακτήρα. Παραμένοντας στις Ηνωμένες Πολιτείες μπορούμε να ανατρέξουμε στους ετήσιους προϋπολογισμούς που αναρτά η υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης του Υπουργείου Εξωτερικών της χώρας. Βλέπουμε λοιπόν ότι στην τελευταία της ετήσια οικονομική έκθεση η αμερικανική USAID έχει εκταμιεύσει 3 δισ. δολάρια που προορίζονται «για την Ύπατη Αρμοστέα των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), για τον Ερυθρό Σταυρό και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις», ενώ αντίστοιχο ποσό έχει προβλεφθεί και για τα επόμενα δύο χρόνια σχετικά με δράσεις που αφορούν προσφυγικούς πληθυσμούς. Ανατρέχοντας στον κατάλογο με τους 50 οργανισμούς που έχουν λάβει τα υψηλότερα ποσά από τη USAID τα τελευταία χρόνια συναντάμε όχι μόνο τη UNICEF, η οποία έλαβε 150 εκατ. δολάρια για το 2012, αλλά και τις Save the Children, Mercy Corps, International Rescue Committee (IRC) και International Medical Corps (IMC¹⁴), οι οποίες λαμβάνουν αθροιστικά κατά μέσο όρο 120 εκατ. δολάρια ετησίως από το αμερικανικό κράτος.

---

14. Όλες οι προαναφερθείσες οργανώσεις δραστηριοποιούνται τον τελευταίο χρόνο και στη Λέσβο, εκτός από την IMC η οποία όμως συνεργάζεται με την ελληνική Praksis για την παροχή ιατρικής και ψυχολογικής βοήθειας σε μετανάστες στη Σάμο και στη Λέρο.

Προνομιακούς δέκτες κρατικών χρηματοδοτήσεων θα συναντήσουμε και στην από 'δω πλευρά του Ατλαντικού. Εδώ μάλιστα, λόγω της ύπαρξης της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας (της ΕΕ), οι μεγαλύτερες ΜΚΟ χρηματοδοτούνται ταυτόχρονα τόσο από τα κοινοτικά ταμεία όσο και από τους προϋπολογισμούς των πιο εύπορων κρατών, που είναι κατά κανόνα αυτά της Βόρειας Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει από το 1992 ιδρύσει έναν ειδικό μηχανισμό στήριξης ανθρωπιστικών δράσεων, τον ονομαζόμενο ECHO. Η υπηρεσία αυτή δείχνει βέβαια μικρότερη συνέπεια στο ύψος των χρηματοδοτήσεων προς ΜΚΟ σε σχέση με την αντίστοιχη αμερικανική, καθώς η οικονομική ενίσχυση επαφίεται στις διαθέσεις των εκάστοτε ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και φυσικά στην οικονομική τους ευρωστία. Έτσι ενώ μέχρι το 2012 το συνολικό ποσό ενίσχυσης των ευρωπαϊκών τμημάτων των ΜΚΟ ανερχόταν σε ένα δισ. ευρώ, τα τελευταία τρία χρόνια κυμαίνεται σε ποσά κάτω των 100 εκατ. ευρώ. Πάντως στις σχετικές λίστες αλλάζουν μόνο τα ποσά. Τα ονόματα των «δικαιούχων» μένουν κάθε χρόνο ίδια. Ανάμεσα σε αυτά οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα¹⁵, οι Γιατροί του Κόσμου, η Caritas, η ActionAid και άλλες γνώριμες επιχειρήσεις από τη δράση τους στον ελληνικό χώρο. Πολύ πρόσφατα και με αφορμή την «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» με τη μαζική είσοδο μεταναστών σε ευρωπαϊκά εδάφη, η ΕΕ αποφάσισε να παρακάμψει τις κρατικές διόδους διάθεσης των κονδυλίων της (όπως τα εθνικά ταμεία κάθε κράτους που διαμοιράζουν τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις) και να παρέχει άμεση οικονομική ενίσχυση στις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο συγκεκριμένο «επιχειρηματικό πεδίο». Στον ελληνικό τύπο δημοσιεύτηκαν άρθρα¹⁶ σύμφωνα με τα οποία ποσό της τάξης των 700 εκατ. ευρώ πρόκειται να διοχετευθεί την τριετία 2016-2018 σε ανθρωπιστικές οργανώσεις που δρουν σε ευρωπαϊκά εδάφη, με τη μερίδα του λέοντος να κατευθύνεται σε ΜΚΟ του ελλαδικού χώρου. Παράλληλα με αυτές τις ΜΚΟ που συνεχίζουν να διατυμπανίζουν την ανεξαρτησία τους, υπάρχουν και οργανώσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο από κρατικούς προϋπολογισμούς όπως η δανέζικη Danish Refugee Council (DRC¹⁷), η βρετανική Oxfam¹⁸ και η ιατρική οργάνωση UNITAID¹⁹ χωρίς να κρύβουν τον ομφάλιο λώρο που τις ενώνει με τις πολιτικές και οικονομικές εξουσίες.

---

15. Οι οποίοι μπορεί να επιμένουν στις ανακοινώσεις τους ότι χρησιμοποιούν κατά 99% ιδιωτικούς πόρους, όμως τα διάφορα ευρωπαϊκά τμήματά τους έλαβαν συνολικά, μόνο για το 2015, 16 εκατ. ευρώ από την ECHO.

16. Όπως αυτό της Καθημερινής με τίτλο «Απευθείας στους πρόσφυγες η βοήθεια της Ε.Ε.» : <http://www.kathimerini.gr/851550/article/epikairothta/politikh/apeyθειas-stoys-prosfyges-h-voh8eia-ths-ee>

17. Όπως αναφέρει η DRC στην ιστοσελίδα της, οι βασικές χρηματοδοτικές ροές της προέρχονται από τα κρατικά ταμεία της Δανίας, της Σουηδίας, της Ολλανδίας, της Ελβετίας, της Βρετανίας, της ΕΕ και των ΗΠΑ.

18. Ενδεικτικά για τη διετία 2013-4 τα έσοδά της ανήλθαν στα 947 εκατ. ευρώ εκ των οποίων το 42% προήλθε από κρατικές χρηματοδοτήσεις και άλλους διακρατικούς φορείς όπως τα Ηνωμένα Έθνη.

19. Η οποία στηρίζεται κυρίως στα χρήματα των κρατών που την ίδρυσαν το 2006: Βραζιλία, Χιλή, Γαλλία, Νορβηγία και Βρετανία. Ωστόσο, σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία που υπάρχουν αναρτημένα στην ιστοσελίδα της, ένας από τους βασικούς χρηματοδότες της είναι και το ίδρυμα Γκέιτς. Στη συνέχεια η ίδια οργάνωση στηρίζει, όπως αναφέρει, τη δράση άλλων οργανισμών και ΜΚΟ όπως η UNICEF, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και το Health Access Initiative του Ιδρύματος Κλίντον.

Βέβαια αυτός ο δαιδαλώδης ιστός οργανισμών, ιδρυμάτων και οργανώσεων δεν είναι παρά ένα εκτεταμένο ανταλλακτήριο χρημάτων. Γιατί πολλές από αυτές τις οργανώσεις, που χρηματοδοτούνται από τις κυβερνήσεις, συμπράττουν σε διάφορες αποστολές ή δράσεις ανά τον κόσμο με άλλες οργανώσεις, οι οποίες με τη σειρά τους είναι δωρητές χρημάτων σε κρατικά υποστηριζόμενους φορείς. Με άλλα λόγια, σε μια «ανθρωπιστική» αποστολή σε χώρα της κεντρικής Αφρικής μπορεί να συναντήσει κανείς τη Unicef, τους Γιατρούς του Κόσμου και τη DRC. Η πρώτη παίρνει επιδοτήσεις από όλα τα κράτη του κόσμου. Η δεύτερη δέχεται κάθε είδους ιδιωτικές και κρατικές χρηματοδοτήσεις. Η τρίτη όχι μόνο δέχεται κρατική ενίσχυση αλλά ενισχύει ταυτόχρονα και άλλες μικρότερες ή τοπικές ΜΚΟ. Με ανάλογα σχήματα αμφίδρομης οικονομικής ενίσχυσης το χρήμα κάνει κύκλους: από τους εργαζόμενους στις τσέπες των μεγιστάνων, από τους φορολογούμενους στα κρατικά ταμεία, από όλους τους προηγούμενους στις ΜΚΟ. Και από τις συμπράξεις και τις χορηγίες των τελευταίων περνάει μέσα από το πλυντήριο της «φιλανθρωπικής δράσης» για να καταλήξει με διάφορες μορφές προσόδου (αγορές κάθε είδους εξοπλισμού, ιατροφαρμακευτικού υλικού και κατανάλωση κατασκευαστικών και άλλων υπηρεσιών²⁰) στα χέρια ή μάλλον στους τραπεζικούς λογαριασμούς εκείνων που, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, καταφέρνουν να συσσωρεύουν τον -ανακυκλωμένο- πλούτο.

---

20. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η διεθνής οργάνωση Action Contre la Faim (ACF), με δράση παραπλήσια της UNICEF σε περισσότερες από 40 χώρες, δαπάνησε 47 εκατ. ευρώ το 2010, δηλαδή το 54% του ετήσιου τζίρου, μόνο για αγορές πρώτων υλών και άλλων υλικών εξοπλισμού. Αντιστοίχως οι ετήσιες αγορές (εκτός φαρμακευτικού υλικού) για τον Ερυθρό Σταυρό ανέρχονται σε 250 εκατ. ευρώ.

Φιλελεύθερος ανθρωπισμός και στρατιωτική φιλάνθρωπια

---

*«Ασκούμε καλύτερη ηγεσία όταν συνδυάζουμε στρατιωτική ισχύ και
δυναμική διπλωματία»*

Μπαράκ Ομπάμα, Ομιλία προς το αμερικανικό έθνος, 2015

Για να γίνουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αντιληπτές ως ένας ενιαίος μηχανισμός που δρα στη βάση της κυρίαρχης πολιτικής, οικονομικής και γεωστρατηγικής ατζέντας και συνιστά κάθε άλλο παρά μια φωνή αντίστασης στους ισχυρούς του κόσμου (όπως διατείνονται οι ίδιες οι ΜΚΟ), θα πρέπει να ρίξουμε μια ματιά και στην ιδεολογία που - μαζί με τους τόνους ανθρωπιστικής βοήθειας- διαμοιράζεται απλόχερα στους «ωφελούμενους». Μιλώντας για ιδεολογία δεν εννοούμε ότι οι ΜΚΟ ασκούν το έργο τους δίνοντας ταυτόχρονα διαλέξεις με σύγχρονους γκουρού της φιλοσοφικής σκέψης, ούτε ότι στα φυλλάδια που διανέμονται στους ανά τον κόσμο πρόσφυγες περιέχονται προπαγανδιστικά κείμενα για τον καπιταλισμό γραμμένα από τους συντάκτες των Financial Times. Η ιδεολογική εργαλειοθήκη των ΜΚΟ είναι ενσωματωμένη στον ίδιο τον τρόπο «παρέμβασης» τους στις τοπικές κοινωνίες, καθώς και στις λύσεις που επιλέγουν να δώσουν σε συγκεκριμένα προβλήματα, όπως οι φυσικές καταστροφές μεγάλης κλίμακας (σεισμοί, τσουνάμι, πλημμύρες κ.τ.λ.). Οι αποκαλούμενες «θεομηνίες» παρουσιάζουν σε σχέση με τον πόλεμο το πλεονέκτημα ότι είναι πολιτικά αποφορτισμένες. Αν σε μια εμφύλια ή ενδοκρατική σύρραξη αντιπαραβάλλονται από τη μια πλευρά ένας κρατικός στρατός κι από την άλλη οι αντικυβερνητικοί αντάρτες, το τσουνάμι συνιστά ένα κακό που αφήνει πίσω του μόνο κατεστραμμένες περιοχές και πληγέντες πληθυσμούς. Στην περίπτωση αυτή, μια ανθρωπιστική επέμβαση δεν κινδυνεύει να κατηγορηθεί για μεροληψία ή για συγκαλυμμένη στήριξη του ενός ή του άλλου στρατοπέδου. Ταυτόχρονα, μια φυσική καταστροφή είναι, αντίθετα προς τον πόλεμο, ένα ξαφνικό γεγονός που κανείς δεν είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει. Συνεπώς οι αντίστοιχοι πληθυσμοί που έχουν επιβιώσει από την καταστροφή είναι πολύ πιο δεκτικοί στις «φιλάνθρωπες» διαθέσεις των ευεργετών τους. Κι έτσι δέχονται ευκολότερα και τους όρους υλοποίησης αυτής της βοήθειας. Μιλάμε βέβαια πάντα για φυσικές καταστροφές που συμβαίνουν σε περιοχές του πλανήτη που βρίσκονται μακριά από το κέντρο του δυτικού κόσμου.

Όταν λοιπόν ολοκληρώνεται το έργο μιας φυσικής καταστροφής, πίνουν δουλειά εκείνοι που είναι επιφορτισμένοι με τη διαδικασία ανοικοδόμησης. Όμως η ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης περιοχής είναι στην πραγματικότητα η ιδανική ευκαιρία για το χτίσιμο ενός νέου κόσμου πάνω στα ερείπια του παλιού. Σε αυτή την εργολαβία παίρνουν μέρος τραπεζικοί όμιλοι που παρέχουν πιστώσεις, μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες που κάνουν μπίζνες με ντόπιο, πάμφθινο εργατικό δυναμικό και ασφαλώς οι ΜΚΟ που αναλαμβάνουν όχι μόνο να διεκπεραιώσουν ένα παράλληλο πρόγραμμα «ανακούφισης» αυτών των

πληθυσμών αλλά και να εισάγουν τους αποδέκτες της «φιλανθρωπίας» στα ήθη, τους κανόνες και τους περιορισμούς του νέου κόσμου που χιτίζεται. Όλα στο όνομα του ντόπιου πληθυσμού βεβαίως. Έτσι η παροχή οικονομικής βοήθειας δεν είναι παρά μία επένδυση κεφαλαίου του δυτικού κόσμου στις αναπτυσσόμενες χώρες με μια αντίληψη βαθιά ιδεολογική: θα σας στηρίξουμε στο βαθμό που θα προσαρτηθείτε στο άρμα του οικονομικού φιλελευθερισμού.

Τα χαρακτηριστικά αυτής της στρατηγικής που θα μπορούσε να ονομαστεί «φιλελεύθερος ανθρωπισμός» αναδεικνύονται από παραδείγματα καταστροφών όπως το τσουνάμι που έπληξε το 2004 τις νότιες ακτές της Βιρμανίας και τις δυτικές ακτές της Ταϊλάνδης²¹. Ο ημινομαδικός πληθυσμός των Μόκεν ζούσε μαζί με άλλους ντόπιους στην παράκτια περιοχή που επλήγη από το τσουνάμι. Μετά την καταστροφή, πολλές δεκάδες ΜΚΟ έφτασαν στην περιοχή²² για να αναλάβουν το έργο της ανοικοδόμησης. Μαζί με τα οικονομικά και υλικά οφέλη, οι ντόπιοι δέχτηκαν κι ένα διπλό κήρυγμα: αφενός τον προσηλυτισμό τους στο χριστιανικό ευαγγέλιο κι αφετέρου τις αρχές του καπιταλιστικού/καταναλωτικού μοντέλου ανάπτυξης. Η διδασκαλία του χριστιανισμού επιτεύχθηκε μέσα από την υποχρεωτική φοίτηση των παιδιών σε σχολεία. Τις εργασίες κατασκευών και ανοικοδόμησης της περιοχής ανέλαβαν φυσικά οι ΜΚΟ, όπως η αμερικανική Foundation for the People of Burma. Οι νομάδες Μόκεν, οι αποκαλούμενοι και «sea gypsies» υποχρεώθηκαν να δεχτούν τις αρετές του σύγχρονου πολιτισμού (ηλεκτρισμός, φοίτηση σε σχολεία κ.α.) προκειμένου να αναβαθμιστεί το βιοτικό τους επίπεδο και να διασωθεί η πολιτιστική τους παράδοση. Αυτό όμως σήμανε και τη μετεγκατάστασή τους μακριά από τις παράκτιες περιοχές. Έτσι οι Μόκεν εγκατέλειψαν τη μόνη απασχόληση που γνώριζαν, την αλιεία, ενώ χρεώθηκαν με τραπεζικά δάνεια για να ανταπεξέλθουν στις νέες συνθήκες ζωής (καθώς ήταν υποχρεωμένοι να πληρώνουν πλέον για τον ηλεκτρισμό αλλά και για την παροχή πόσιμου νερού, δηλαδή για όσα μέχρι τότε δεν είχαν ανάγκη ή έβρισκαν δωρεάν). Το είδος της ανθρωπιστικής βοήθειας που παρείχαν οι ΜΚΟ δεν είχε μόνο αρνητικές επιπτώσεις στους ιθαγενείς. Είχε και θετικό αντίκτυπο για την περιοχή. Αλλά μόνο για λίγους. Η μετεγκατάσταση των Μόκεν που επέβαλε η κυβέρνηση (και υλοποίησαν πρόθυμα οι ανθρωπιστικές οργανώσεις) άφησε εντελώς ελεύθερες από κάθε χρήση τις παρθένες παράκτιες περιοχές από όπου είχε περάσει το τσουνάμι. Μετά από λίγα χρόνια το κράτος διέθεσε τους πρώτους τίτλους κυριότητας της γης σε κατασκευαστικούς ομίλους και τουριστικές επιχειρήσεις. Αυτές με τη σειρά τους μετέτρεψαν την πάμφθηνη γη σε εξωτικό τουριστικό προορισμό. Το όφελος ήταν διπλό για ιδιώτες και κράτος: μια νέα βιομηχανία είχε γεννηθεί και μια νέα πηγή φορολογικών εσόδων είχε μόλις δημιουργηθεί.

---

21. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη μελέτη που εξέδωσε τον Ιούνιο του 2009 το Institut de Recherche sur l'Asie du sud-est contemporaine με τίτλο «Des catastrophes naturelles au desastre humain (Από τις φυσικές καταστροφές, στα ανθρώπινα δεινά)

22. Τέσσερα χρόνια μετά το τσουνάμι οι ΜΚΟ που δρούσαν στην περιοχή αριθμούσαν τις 169

Όλα τα παραπάνω βέβαια, θεωρήθηκαν από τους ειδικούς του ανθρωπισμού ως παράπλευρες απώλειες της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς. Τόσο στην Ταϊλάνδη όσο και στη Βιρμανία οι ανθρωπιστικές αποστολές πέτυχαν απολύτως τους στόχους τους: μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης είχε χρησιμοποιηθεί προκειμένου ένας «οπισθοδρομικός κόσμος», μια «άγρια περιοχή» να περάσει στη σφαίρα της καπιταλιστικής ανάπτυξης, στη ζώνη επιρροής και αναπαραγωγής του δυτικού «προοδευμένου» κόσμου.

Η άλλη όψη του νομίσματος των ΜΚΟ που θα μπορούσε να ονομαστεί «νεοαποικιακή λογική» (ή κατά τη λαϊκή ρήση «να σε κάψω Γιάννη μ', να σ' αλοιψώ μέλι») είναι η συμπίεση στρατιωτικών και ανθρωπιστικών αποστολών. Είναι άλλωστε άξια θαυμασμού όσο και ενδεικτική η επινόηση του όρου «ειρηνευτική αποστολή». Με αυτή τη φράση η έννοια της ειρήνης ταυτίζεται με τις «στοχευμένες στρατιωτικές επιδρομές» εναντίον του εχθρού (δηλαδή με τον πόλεμο), αλλά και με την απόβαση εκατοντάδων επαγγελματιών της φιλανθρωπίας, του αλτρουισμού και της αλληλεγγύης (δηλαδή με την επιχειρηματική δραστηριότητα των ΜΚΟ). Πολύ πριν τις στρατιωτικές επιδρομές της Δύσης στο Αφγανιστάν (2001) και στη Λιβύη (2011), ο πρώην πρωθυπουργός της Βρετανίας Τόνι Μπλερ ήταν εκείνος που εμπνεύστηκε και εγκαινίασε τον όρο του «δικαίου πολέμου για ανθρωπιστικούς σκοπούς». Τον Απρίλιο του 1999, ένα μόλις μήνα μετά τις πρώτες συμμαχικές βόμβες στο Κόσοβο, ο Μπλερ εκφώνησε μια ιστορική ομιλία στο Οικονομικό Κλαμπ του Σικάγο στις ΗΠΑ, περιγράφοντας ένα νέο «δόγμα της διεθνούς κοινότητας». Στο εξής ένας πόλεμος θα κρίνεται a priori δίκαιος όταν δεν στηρίζεται σε εδαφικές διεκδικήσεις του επιτιθέμενου, αλλά στις «αγαθές προθέσεις» του να διαφυλάξει τον ντόπιο πληθυσμό (της περιοχής που δέχεται την επίθεση) από μια «ανθρωπιστική καταστροφή», όπως η εθνοκάθαρση, η γενοκτονία ή μια ευρείας κλίμακας φυσική καταστροφή. Αυτό που έμεινε λοιπόν ως «δόγμα Μπλερ» έχει εφαρμοστεί ήδη από τις αρχές του 21ου αιώνα μέχρι σήμερα σε πολλές περιοχές του πλανήτη. Σύμφωνα με τα στοιχεία που επικαλέστηκε πριν έξι χρόνια ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Μπερνάρ Κουσνέρ²³, οι κυανόκρανοι του ΟΗΕ που συμμετέχουν σε τέτοιου είδους αποστολές αυξήθηκαν από 15.000 το 1991 σε 91.000 στρατιώτες το 2010.

Πριν όμως αναφερθούμε στις σύγχρονες εκδοχές των «ανθρωπιστικών πολέμων» ας κάνουμε μια σύντομη ιστορική παρέκβαση για να βρεθούμε λίγο πιο πίσω χρονικά, αλλά όσο το δυνατόν εγγύτερα γεωγραφικά. Στην Ελλάδα του 1950 ξεκινάει η εφαρμογή του αμερικανικής έμπνευσης «σχεδίου Μάρσαλ». Η παροχή στρατιωτικής και οικονομικής βοήθειας στην εμπόλεμη χώρα είχε μέχρι τότε διασφαλιστεί τόσο μέσω της αγγλικής κυβέρνησης, που είχε διαθέσει ποσό αντίστοιχο με τη σημερινή αξία 228 εκατ. δολαρίων, όσο και μέσω του νεοσύστατου οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών με το μακροσκελές όνομα United Nation

---

23. Ο ίδιος που στα νιάτα του είχε ξεκινήσει ως ανθρωπιστής γιατρός για να ιδρύσει μαζί με άλλους τους Γιατρούς Χωρίς Στόνορα και χρόνια αργότερα αυτομόλησε για να ιδρύσει τους Γιατρούς του Κόσμου.

Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) που είχε εκταμιεύσει κονδύλια ύψους 416 εκατ. δολαρίων για την ελληνική κυβέρνηση. Όπως έχει ακροθιγώς σημειωθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο αυτού του μέρους (βλ. κεφάλαιο: Στοιχεία ταυτότητας) η αγγλική βοήθεια στην Ελλάδα ήταν η αφορμή για να συσταθεί η Oxfam, μία από τις μεγαλύτερες ΜΚΟ που λειτουργούν μέχρι σήμερα με τη χρηματοδότηση της βρετανικής κυβέρνησης. Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των υπερεθνικών «ανθρωπιστικών» οργανισμών έγινε έκτοτε κομβικός για τη μεταφορά και τη διαχείριση των αγγλικών και αμερικανικών κονδυλίων σε ένα κράτος που δεν είχε τον απόλυτο έλεγχο της επικράτειάς του, τόσο λόγω του εμφυλίου όσο και εξαιτίας της ασυνεννοησίας του πολιτικού προσωπικού. Το δεύτερο στοιχείο που ενώνει εκείνη την εποχή με τη σημερινή είναι ο διαμοιρασμός χρημάτων τόσο για στρατιωτικούς σκοπούς όσο και για κατασκευαστικά έργα, προγράμματα σίτισης του πληθυσμού και δομές κοινωνικής στήριξης. Έτσι τα 894 εκατ. δραχμές που δόθηκαν την περίοδο 1950-4 στο πλαίσιο του λεγόμενου σχεδίου Μάρσαλ²⁴ κατευθύνθηκαν τόσο σε αμυντικές δαπάνες (στρατιωτικοί εξοπλισμοί) όσο και σε μια σειρά δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα (ορφανοτροφεία και άλλα ιδρύματα) και του ιδιωτικού (βαριά βιομηχανία και ναυτιλία). Η σύμπλευση γεωστρατηγικών επιδιώξεων και οικονομικού ελέγχου με το άλλοθι της ανθρωπιστικής βοήθειας έκανε τότε τα πρώτα της βήματα²⁵.

Επανερχόμενοι στο σήμερα, το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα «ανθρωπιστικής επέμβασης» ή «δικαιου πολέμου» (όπως θα τον χαρακτήριζε ο Μπλερ κι άλλοι ευαίσθητοι περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πολιτικοί όπως ο Ομπάμα) που θα μπορούσαμε να επικαλεστούμε είναι η πολυετής στρατιωτική επιχείρηση των ΗΠΑ και άλλων πρόθυμων κρατών (συμπεριλαμβανομένου του ελληνικού) στα δύσβατα εδάφη του Αφγανιστάν. Σύμφωνα με την υπηρεσία συντονισμού των ΜΚΟ στο Αφγανιστάν ACBAR, από το σύνολο των περίπου 2.000 ΜΚΟ που δρουν ή έχουν δράσει στην περιοχή οι 140 είναι πιστοποιημένες οργανώσεις που έχουν ενταχθεί σε δύο κρατικά προγράμματα χρηματοδότησης και ενίσχυσης της απασχόλησης NSP και NEEP. Στο πλαίσιο αυτό, από το 2001 μέχρι το 2010 είχαν δαπανηθεί από τον κρατικό προϋπολογισμό 1,7 δισ. δολάρια με αποδέκτες τις ανθρωπιστικές οργανώσεις της χώρας. Αυτό φυσικά σημαίνει ότι οι ΜΚΟ κάθε άλλο παρά διατηρούν την ανεξαρτησία και την ουδετερότητά τους, αφού η παρουσία τους και μόνο είναι, εδώ και 15 χρόνια, ενταγμένη στον κεντρικό σχεδιασμό μιας κυβέρνησης απόλυτα ελεγχόμενης από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της. Από την ίδια δύναμη δηλαδή που εμπνεύστηκε στο σύνολό της «την ανθρωπιστική επέμβαση» στη χώρα. Έτσι δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι μισές από τις πιστοποιημένες ΜΚΟ έχουν την έδρα τους στις ΗΠΑ ή στη Βρετανία.

---

24. Η πραγματική ονομασία του προγράμματος που εκπόνησαν οι ΗΠΑ για 16 ευρωπαϊκές χώρες ήταν European Reconstruction Program, ERP

25. Όλα τα παραπάνω στοιχεία που αφορούν την περίοδο 1944-1953 στην Ελλάδα, αντλήθηκαν από τη μπροσούρα «Τώρα είμαστε όλοι καθάρματα» της αυτόνομης πολιτικής ομάδας Διαρρηκτ(ρ)ιών της Φοιτητικής Κουλτούρας

Ένα ακόμα στοιχείο, προκειμένου να γίνει αντιληπτός ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζεται από τους «προστάτες της ειρήνης και της ασφάλειας» η βοήθεια προς το κράτος που έχει δεχτεί αυτή τη διπλή (στρατιωτική και ανθρωπιστική) επίθεση είναι και το εξής: το 2010 η Παγκόσμια Τράπεζα χορήγησε δάνειο ύψους 30 εκατ. δολαρίων στην αφγανική κυβέρνηση προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη στις επαρχιακές περιοχές, όπου συγκεντρώνεται η μεγάλη πλειονότητα του πληθυσμού. Την ίδια χρονιά ο ΟΗΕ διέθεσε 870 εκατ. δολάρια για διάφορες ανθρωπιστικές δράσεις στη χώρα, εκ των οποίων ποσοστό 40% διοχετεύθηκε στις ΜΚΟ.

Πιο ενδιαφέρουσα είναι η παραδοχή των ιδίων των ΜΚΟ, όπως καταγράφεται σε παλιότερη έκθεση της εποπεύουσας επιτροπής ACBAR²⁶: «Πολλές ΜΚΟ κατανούν όλο και περισσότερο ότι βρίσκονται σε μια θέση στην οποία πρέπει να αναθεωρήσουν το ρόλο τους τουλάχιστον για δύο λόγους: α) βρίσκονται σε ένα περιβάλλον όπου στρατιωτικές και παραστρατιωτικές ομάδες φέρουν εις πέρας ανθρωπιστικό και αναπτυξιακό έργο, β) είναι απαραίτητη η κατά τα άλλα μη συνήθης συνεργασία [των ΜΚΟ] με την κυβέρνηση». Από το απόσπασμα αυτό δεν μαθαίνουμε μόνο, αυτό που είναι πλέον προφανές, ότι οι ΜΚΟ και η κυβέρνηση σχεδιάζουν από κοινού τη δράση τους σε κάποια πολυτελή γραφεία στην Καμπούλ. Ακόμα πιο σημαντική είναι η παραδοχή ότι το έργο της δήθεν φιλανθρωπίας και της ανακούφισης από τα δεινά του πολέμου (που έχει προκαλέσει ο αμερικανικός στρατός και οι συν αυτώ) το επιτελούν οι στρατηγοί του Πενταγώνου και (ακόμα χειρότερα) παραστρατιωτικές οργανώσεις αδιευκρίνιστης ταυτότητας. Στην ίδια έκθεση αναλύεται το είδος της παρέμβασης των ΜΚΟ στη χώρα με ειδική αναφορά στους τομείς όπου σημειώνεται «επιτυχία στη συνεργασία των ΜΚΟ με την κυβέρνηση» αλλά και σε εκείνους τους παράγοντες που υπονομεύουν τη συνεργασία των δύο πλευρών. Ανάμεσα στους δεύτερους συγκαταλέγεται, για παράδειγμα, η «αφαιμάξη» του πιο μορφωμένου ντόπιου πληθυσμού για λογαριασμό των ΜΚΟ, καθώς όπως είναι προφανές οι αποδοχές αυτών των οργανώσεων είναι πολύ πιο δελεαστικές από αυτές που προσφέρει ένα φτωχό κράτος για τις αντίστοιχες θέσεις. Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνεται αρμονική συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης κυβερνητικών στελεχών σε διάφορους τομείς κοινωνικής και οικονομικής παρέμβασης. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι αμερικανικές και ευρωπαϊκές ΜΚΟ δρουν στην ουσία ως καλοπληρωμένες σχολές δημόσιας διοίκησης. Και συμβαίνει το εξής αντιφατικό: από τη μια πλευρά να στερούν το δημόσιο τομέα από «κανά» στελέχη (αφού αυτά επιλέγουν να σταδιοδρομήσουν στις ΜΚΟ) κι από την άλλη πλευρά να χρησιμοποιούν κρατικά κονδύλια για να εκπαιδεύουν τους δημόσιους υπαλλήλους. Αυτού του είδους οι παραδοξότητες εξηγούν με τη σειρά τους έναν από τους βασικούς ρόλους που αναλαμβάνουν οι ΜΚΟ στις χώρες του πρώην λεγόμενου

---

26. "A Study of NGO Relations with Government and Communities in Afghanistan", Νοέμβριος 2006

«τρίτου κόσμου»: οι οργανώσεις δεν είναι παρά οι μεσάζοντες μεταξύ των ξένων δυνάμεων επέμβασης και της κεντρικής κυβέρνησης ή της τοπικής εξουσίας. Με άλλα λόγια, οι ενδιάμεσοι κρίκοι στην αλυσίδα της μεταφοράς κεφαλαίων και τεχνολογίας από το δυτικό κόσμο στις «αναπτυσσόμενες οικονομίες». Αυτό φυσικά δεν θα ακουγόταν τόσο μεμπτό αν οι ίδιες οι ΜΚΟ δεν διεκδικούσαν για τον εαυτό τους ένα πολύ πιο δονκιχωτικό ρόλο. Αν δεν επέμεναν ότι πηγαίνουν εκεί που σταματούν οι κυβερνήσεις κι ακόμα χειρότερα (για την αξιοπιστία τους) ότι δρουν συχνά ενάντια στους σχεδιασμούς και τις επιδιώξεις των ισχυρών.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι το ιδεολογικό περίβλημα των μη κυβερνητικών οργανώσεων αποτελεί (στην πιο καλή του εκδοχή) το κοινωνικά ευαίσθητο προσώπιο του νεοφιλελευθερισμού. Για τους πιο καλόπιστους, λοιπόν, οι ΜΚΟ μπορούν να θεωρηθούν -απλώς- το απαραίτητο συμπλήρωμα της καπιταλιστικής βαρβαρότητας. Καθώς όμως οι ΜΚΟ δρουν στην απροσδιόριστη και διαφιλονικούμενη οριογραμμή μεταξύ κρατικού και ιδιωτικού τομέα, ο τεχνοκρατικός ανθρωπισμός τους δεν εκφράζεται με ουδέτερα, ορθολογικά και πολιτικά αποχρωματισμένα χαρακτηριστικά. Αυτός ο στρατός των ειδημόνων που σχεδιάζουν «προγράμματα ενίσχυσης πληθυσμών» και «έκτακτης αρωγής σε πληγείσες περιοχές» λειτουργεί με αποκλειστικό γνώμονα την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των δωρητών, των χορηγών και των ευεργετών του. Κι όπως είδαμε, πέρα από τους εύπιστους εθελοντές ή τους καλοπροαίρετους που δίνουν από το υστέρημά τους 50 ευρώ σε μια ΜΚΟ, οι οργανώσεις αυτές λογοδοτούν κυρίως στα μεγάλα αφεντικά τους: διεθνείς οργανισμούς, κυβερνήσεις και μεγαλοεπιχειρηματίες.

Παρά τις κορώνες των μεγαλύτερων ΜΚΟ περί της άρνησης προσαρμογής στην «υπάρχουσα τάξη πραγμάτων», τόσο ο λόγος όσο και η πράξη τους δεν έχει τίποτα το επαναστατικό. Κι αυτό όχι επειδή οι ΜΚΟ δεν έχουν στο έμβλημά τους αστέρια, σφυροδρέπανα και όπλα ή επειδή δεν βάζουν τοιτάτα του Μπακούνιν και του Μαρξ στα φυλλάδιά τους. Οι ΜΚΟ δεν έχουν τίποτα το ριζοσπαστικό διότι εστιάζουν ηθελημένα και παραπλανητικά, όχι στις αιτίες αλλά στις συνέπειες των προβλημάτων. Κι αν ακόμα δραστηριοποιούνται για την ανακούφιση των πιο «ευάλωτων πληθυσμών», ο άξονας δράσης τους περιστρέφεται γύρω από τα κοινωνικά συμπτώματα των ζητημάτων (της φτώχειας, των πολέμων κλπ), χωρίς ποτέ να στρέφεται προς το πολιτικό ζήτημα που τα γεννά. Οι ΜΚΟ θα μιλήσουν για τη φτώχεια και για τους μετανάστες αλλά δεν θα στρέψουν ποτέ τους «ωφελούμενους» των προγραμμάτων προς την ενεργητική και αγωνιστική διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Οι ΜΚΟ θα δουν πληθυσμούς «που πλήττονται», ανθρώπους που «ωθούνται στη μετανάστευση» ή «εξαναγκάζονται σε trafficking», παιδιά που «στρατολογούνται με τη βία από τζιχαντιστές», αλλά ποτέ δεν θα πουν ούτε μία λέξη για συλλογικές αντιστάσεις, ποτέ δεν θα αντιμετωπίσουν τους «αναξιοπαθόντες» ως πολιτικά υποκείμενα. Οι αποδέκτες της ανθρωπιστικής βοήθειας παραμένουν σε καθεστώς επαιτείας μέχρι να τους πλήξει το επόμενο δεινό που θα τους ξαναφέρει στις ουρές του συσσιτίου κάποιας άλλης ΜΚΟ.

Αντίστοιχα, αντί των κινητοποιήσεων ταξικής αντιπαράθεσης, οι ΜΚΟ θα προσπαθήσουν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των εθελοντών προς τη συνεργασία με τις αρχές και τη σύμπραξη με την επίσημη εξουσία. Ο απόλυτος γνώμονας δράσης είναι κι εδώ η επιτυχία των προκαθορισμένων «στόχων της αποστολής». Όχι η ανατροπή των συνθηκών που προκαλούν τα προβλήματα.

Όμως ακόμα και αυτές οι παραδοχές είναι αρκετά αθωωτικές για τις προθέσεις των περισσότερων ΜΚΟ. Οι οργανώσεις αυτού του είδους συνιστούν στον ένα ή τον άλλο βαθμό μια σύγχρονη εκδοχή του αποικιοκρατικού μοντέλου μεταχείρισης του άλλοτε ονομαζόμενου «τρίτου κόσμου». Ασφαλώς δεν μιλάμε πλέον για σκλαβοπάζαρα ή για μαζικές εξολοθρεύσεις πληθυσμών όπως αυτά που επιδίδονταν τους δύο προηγούμενους αιώνες η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και άλλα πολιτισμένα βασίλεια της Δύσης επί αφρικανικού εδάφους. Οι αντιλήψεις και ο τρόπος δράσης των ΜΚΟ φέρουν μαζί τους την ηθική του πολιτισμένου έναντι του οπισθοδρομικού. Τα οράματα του οικονομικά ισχυρού για λογαριασμό του οικονομικά αδύναμου. Μετά από τόσες δεκαετίες «ανθρωπιστικής δράσης», η πολλαπλή εξάρτηση του Νότου από το Βορρά και της Ανατολής από τη Δύση, όχι μόνο δεν έχει μειωθεί αλλά έχει επιπλέον οξυνθεί. Κι αυτό γιατί πλέον, ακόμα και ένας κοινωνικά ευαίσθητος, αγαθός στις προθέσεις και πεισματικά ουδέτερος «ανθρωπισμός», αν ποτέ υπήρξε, έχει από καιρό παραδοθεί στους σκοπούς και τις στρατηγικές των «έξυπνων πολέμων» που διεξάγονται ανά τον κόσμο. Σε πολλαπλά μέτωπα και με ποικίλους τρόπους. Είτε με όπλα χειρουργικής ακρίβειας, είτε με ιατροφαρμακευτική περίθαλψη που χορηγείται συνοδεία ένοπλων ντυμένων στα χακί. Στην καλύτερη περίπτωση και με τα δύο.

Κάπου στην Ελλάδα του σχεδίου Μάρσαλ...

Β' μέρος

Οι ΜΚΟ στην Ελλάδα

Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον ελλαδικό χώρο θα μπορούσαν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες: από τη μια πλευρά οι διεθνείς ΜΚΟ και τα παραρτήματα/γραφεία τους στη χώρα και από την άλλη οι αμιγώς ελληνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις. Οι πρώτες λειτουργούν με όλα τα χαρακτηριστικά που ισχύουν για τις «μητρικές» τους και έχουν περιγραφεί παραπάνω. Στην Ελλάδα, τα γραφεία των διεθνών ΜΚΟ λειτουργούν εναλλακτικά, άλλοτε ως αποδέκτες των κονδυλίων που μοιράζονται στις κεντρικές οργανώσεις και άλλοτε ως αυτόνομοι οργανισμοί που διαμοιράζονται ευρωπαϊκά κονδύλια, επιχορηγήσεις του ελληνικού κράτους, χορηγίες «κοινωνικών σωματείων» και φυσικά τις μικροδωρεές που προσφέρουν οι υπόλοιποι ιδιώτες/εθελοντές είτε σε χρήμα, είτε σε είδος, είτε σε εργασία. Ένα στοιχείο που αξίζει να αναφερθεί παρενθετικά είναι ότι τα ελληνικά τμήματα μεγάλων ΜΚΟ αποτελούν εκτός των άλλων κι ένα μεγάλο σκαλοπάτι κοινωνικής και πολιτικής ανέλιξης για τα στελέχη τους. Η καριέρα στον κλάδο της φιλανθρωπίας δεν προσφέρει μόνο μια σίγουρη δουλειά σε καιρούς (διαρκούς) κρίσης για τον καπιταλισμό. Αποτελεί κι έναν εύκολο τρόπο για όσους είναι χορτασμένοι από λεφτά να αποκτήσουν αναγνώριση, να επεκτείνουν την “ανιδιοτελή” προσφορά τους στο ευρύ κοινό της πολιτικής και φυσικά να βρουν το νόημα που λείπει από τη ζωή τους. Έτσι από τη μια πλευρά έχουμε πρόσωπα που χρησιμοποιούν το συσσωρευμένο πλούτο τους για την αυτοπροβολή τους και τη διάδοση μιας εντελώς διαστρεβλωμένης αντίληψης περί «αλληλεγγύης». Σε αυτή την κατηγορία μπορούμε να ξεχωρίσουμε τη Μαριάννα Βαρδινογιάννη, τη Μαριάννα Λάτση, τη Μαρί Κυριακού και την Αλεξάνδρα Μητσοτάκη²⁷. Από την άλλη πλευρά έχουμε λαμπρά παραδείγματα της ιδιότητας (ηθικής και οικονομικής) διαπλοκής των υψηλόβαθμων στελεχών των ΜΚΟ με τον πολιτικό κόσμο. Εδώ αρκεί να μνημονεύσουμε δύο ονόματα της τρέχουσας επικαιρότητας, τον Οδυσσέα Βουδούρη και τον Γιάννη Μουζάλα. Το βιογραφικό του Βουδούρη ξεκινάει από το γαλλικό Μάη του '68 και φτάνει στη Γενική Γραμματεία Πρώτης Υποδοχής και Ταυτοποίησης μεταναστών στην κυβέρνηση Σύριζα-Ανέλ το 2016. Στο ενδιάμεσο περιλαμβάνει την περιπλάνηση στο λεγόμενο κεντρικό πολιτικό χώρο (ΠΑΣΟΚ, ΔΗΜΑΡ). Όμως κορωνίδα της δράσης του συγκεκριμένου προσώπου δεν είναι τίποτα από όλα αυτά, αλλά ούτε και η ίδια η επαγγελματική του ταυτότητα ως γιατρού. Αυτό που καθιστά τον Βουδούρη ένα «αξιοσέβαστο» πρόσωπο στην πολιτική σκηνή είναι η ενασχόληση του με

---

27. Οι πρώτες δύο κυρίες διαχειρίζονται τα ομώνυμα κοινωνικά ιδρύματα των οικογενειών τους, φροντίζοντας φυσικά για την τακτική κάλυψη του «ανθρωπιστικού έργου» τους από τα ιδιόκτητα ή φιλικά προς αυτούς ΜΜΕ (βλέπε Mega). Με την ίδια ακριβώς αυτόματη μηχανή μιντιακής προβολής λειτουργεί και η σύζυγος του Μίνωα Κυριακού (ιδιοκτήτη του καναλιού ANTI) τη δική της ΜΚΟ. Όσο για την τέταρτη κυρία, κόρη του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, είναι εκείνη που άνοιξε το υποκατάστημα της ActionAid στην Ελλάδα, ενώ πρόσφατα βρέθηκε στο επίκεντρο έρευνας για πιθανή απόκρυψη εισοδημάτων από τη συμμετοχή σε αυτή και σε ακόμα μία μη κυβερνητική οργάνωση με έδρα τη Γαλλία.

τον μη κυβερνητικό ανθρωπισμό και συγκεκριμένα η δράση του ως πρώτου προέδρου του ελληνικού τμήματος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα. Και κάπου εδώ έχουν λεχθεί τα πάντα περί αυτού. Το δεύτερο πρόσωπο με αντίστοιχη πορεία είναι ο Γιάννης Μουζάλας, ο οποίος έχει υπάρξει ένα από τα ιδρυτικά μέλη της ΜΚΟ “Γιατροί του Κόσμου” κι έχει γυρίσει τον κόσμο με αυτή την ιδιότητα. Τώρα -από κυβερνητική θέση και αυτός- γυρίζει τα hot spot του Ανατολικού Αιγαίου και τα άλλα σύνορα/φρούρια της χώρας επιδεικνύοντας τα αστραφτερά γαλόνια του ανθρωπισμού του σε φυλακισμένους μετανάστες.

Βέβαια οι ηθικές απολαβές των ανθρώπων που έχουν υποβιβάσει τις έννοιες της αλληλεγγύης και του ανθρωπισμού στην υψηλή τέχνη της πολιτικής και του καριερισμού, είναι απλώς το κερασάκι στην τούρτα του κυνισμού. Κύριο συστατικό του γλυκού είναι το χρήμα. Χρήμα που, στην περίπτωση των αμιγώς ελληνικών ΜΚΟ δεν συγκεντρώνεται μόνο με τις διεθνώς αποδεκτές «διαφανείς» διαδικασίες αλλά επίσης (και κυρίως με τέτοιους τρόπους) μέσω της υπόγειας προσωπικής συνδιαλλαγής των μικρών αφεντικών των ΜΚΟ με κομματάρχες, βουλευτές, υπουργούς και άλλους παρατρεχάμενους του θιάσου της ελληνικής πολιτικής σκηνής. Τίποτα το εξαιρετικό δεν υπάρχει σε αυτή τη διαδικασία. Τα μικρομάγαζα των ελληνικών ΜΚΟ χρησιμοποιούν απλώς την κλασική μέθοδο που ακολουθεί όλη η εγχώρια επιχειρηματικότητα προκειμένου να ρουφήξει όσο το δυνατόν περισσότερο χρήμα από το βαρέλι των επιδοτήσεων του κράτους (το οποίο κατά τα άλλα καταγγέλλεται με κάθε ευκαιρία ως «βαρίδι» και «ανάχωμα» από όλους τους υπερασπιστές του οικονομικού φιλελευθερισμού).

Τέτοιες περιπτώσεις διαπλοκής ήρθαν στο φως της δημοσιότητας το 2014, όταν αποκαλύφθηκε η γενναιόδωρη επιχορήγηση ελληνικών κυβερνήσεων σε ΜΚΟ. Σύμφωνα με τα αρχεία της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΥΔΑΣ), τα οποία κατατέθηκαν στη Βουλή, οι 431 χρηματοδοτούμενες ΜΚΟ έλαβαν, μόνο για την περίοδο 2000-2010, το συνολικό ποσό των 115 εκατ. ευρώ. Στο μακρύ κατάλογο των οργανισμών θα συναντήσουμε γνωστά ονόματα, όπως τα ελληνικά τμήματα των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και των Γιατρών του Κόσμου, που έλαβαν μέσα στη δεκαετία κάτι παραπάνω από 3 εκατ. ευρώ (ξεχωριστά κάθε ΜΚΟ), απολύτως άγνωστους οργανισμούς με παντελώς αδιευκρίνιστη δραστηριότητα, καθώς και άλλους φορείς/ ιδρύματα/ κέντρα τα οποία και μόνο από την ονομασία παραπέμπουν σε δράσεις άσχετες με τον ανθρωπισμό ή ακόμα και εντελώς αντίθετες με αυτόν.

Στο σχετικό έγγραφο²⁸ διαβάζουμε λοιπόν ονόματα επιδοτούμενων ΜΚΟ όπως «Διεθνής Ένωση Αστυνομικών», «Ίδρυμα Υποστηρίξεως του Οικουμενικού Πατριарχειού», «Ένωση Συνοριακής Περιοχής “Εβρος”», «Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης», «Συμβούλιο Ελληνοτουρκικής Επιχειρηματικής

---

28. Ο κατάλογος με τίτλο «Πίνακας Αναλυτικής Κατάστασης Πληρωμών της ΥΔΑΣ για χρηματοδοτήσεις προγραμμάτων ελληνικών ΜΚΟ για την περίοδο 2000-2010» έχει αναρτηθεί με ημερομηνία 6-3-2014 στην ιστοσελίδα Διαύγεια του Υπουργείου Εσωτερικών (βλ. παράρτημα)

Συνεργασίας», «Νόμος και Φύση», «Οι φίλοι της Αφρικής», «Διεθνής οργάνωση Βιοπολιτικής», «Γυναίκα, Τέχνη, Μεσόγειος», «ΙΣΤΑΜΕ Ανδρέας Παπανδρέου²⁹» και «Η εν Αθηναις Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία³⁰».

Μέλη ΜΚΟ σχηματίζουν το σήμα της ειρήνης με σοσίβια μεταναστών/τριών. Κάπου στη Λέσβο το 2015...

---

29. Ένα think tank που ίδρυσε το 1995 ο γιος του Α. Παπανδρέου, Νίκος, προκειμένου να αποτελέσει το κέντρο μελετών του ΠΑΣΟΚ, κατά τα πρότυπα των μεγάλων ευρωπαϊκών κομμάτων.

30. Ίδρυμα το οποίο διαχειρίζεται και εποπτεύει τα Αρσκάκεια σχολεία και έχει, εδώ και 30 χρόνια, ως πρόεδρο τον «εθνικό γλωσσολόγο» Γ. Μπαμπινιώτη.

Μετανάστες και κυβέρνηση: από τα δεξιά στα αριστερά και πάλι πίσω

Ήδη από τις αρχές του 2015, με το πέρασμα από το (ακρο)δεξιό στο αριστεροδεξιό κυβερνητικό σχήμα, αρχίζουν να διαφαίνονται οι πρώτες αλλαγές στην διαχείριση του μεταναστευτικού. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι προεκλογικές εξαγγελίες του ΣΥΡΙΖΑ περί κλεισίματος των στρατοπέδων συγκέντρωσης και μετατροπής τους σε ανοιχτούς χώρους φιλοξενίας ή το γκρέμισμα του φράχτη του Έβρου πολύ σύντομα αποδείχθηκαν κενό γράμμα. Κάθε προηγούμενη σκέψη θάφτηκε κάτω από το βάρος του πολιτικού ρεαλισμού³¹ για να αντικατασταθεί λίγο μετά από νέες δηλώσεις κυβερνητικών στελεχών, όπως αυτές της Τασίας Χριστοδουλοπούλου³², που επιχειρήσαν αμήχανα και κάπως σαρκαστικά να αφαιρέσουν από τους μετανάστες τη ρετινιά του «επικίνδυνου πληθυσμού», που τους είχαν κολλήσει οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Από τον χαρακτηρισμό τους ως «λαθρομετανάστες», περάσαμε στον όρο «φιλοξενούμενοι» και κατόπιν «πρόσφυγες» (για όσο ακόμα η ΕΕ κρατούσε «ανοιχτά» τα σύνορά της). Κάπως έτοι συνομιλείται η πρώτη περίοδος της αριστερής διαχείρισης του μεταναστευτικού, η οποία άλλαξε σε σημαντικό βαθμό το πλαίσιο αναφοράς στους μετανάστες χωρίς όμως να αλλάξει και πολλά περισσότερα πέραν αυτού.

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού που ακολούθησε (2015), άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι οι μιντιακές μπαρούφες δεν είναι ούτε αποτελεσματικές, ούτε επικερδείς για τη διαχείριση του μεταναστευτικού. Η παντελής απουσία οποιασδήποτε κρατικής μέριμνας, πλην αυτής των δυνάμεων καταστολής, άφησε όλο το πεδίο ανοιχτό ώστε μεγαλύτερες ή μικρότερες οργανώσεις και ΜΚΟ να αναλάβουν τη διαχείριση και τη φροντίδα όσων έφταναν καθημερινά, κατά χιλιάδες στα νησιά. Το τοπίο που διαμορφώθηκε δεν ήταν αποτέλεσμα κάποιας συγκυρίας, αλλά στρατηγική επιλογή, η οποία αποτέλεσε τη μαγιά στο στήσιμο μιας ελληνικής εκδοχής της -φιλελεύθερης βέβαια- «κοινωνίας των πολιτών». Η μετέπειτα τοποθέτηση του Γιάννη Μουζάλα στη θέση του αναπληρωτή υπουργού σε θέματα μετανάστευσης ήρθε να επικυρώσει και θεσμικά το ετερόκλητο μωσαϊκό από ΜΚΟ και οργανώσεις που σχετίζονται με τους μετανάστες/ριες. Ταυτόχρονα το κράτος ανέλαβε το ρόλο του μαέστρου στην πολυφωνική χορωδία των ΜΚΟ επιλέγοντας τις οργανώσεις που συνάδουν με την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής. Και συνεπώς εκείνες που θα μπορούσαν να γίνουν αποδέκτες της σχετικής ροής του χρήματος³³. Στη συνέχεια, οι ίδιες με τη σειρά τους «θα κάνουν

---

31. Α. Τσίπρας: «Η ιδέα του να πέσει ο φράχτης μονομερώς και να έρχονται οι πρόσφυγες από τον Έβρο, φαίνεται καλή ιδέα για κάποιους που δεν έχουν γνώση του γεγονότος» <http://www.kathimerini.com.cy/index.php/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=223312>

32. «Δεν υπάρχουν μετανάστες στην Ομόνοια. Τα πρῶινά απλῶς λιάζονται» <http://www.iefimerida.gr/news/201255/tasia-hristodoyloyoyloy-den-yparhoyn-metanastes-stin-omonoia-ta-proina-aplos-liazontai>

33. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η συμφωνία στις 19/4/16. Αναλυτικότερα εδώ: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1447_el.htm

προσλήψεις από τη τοπική κοινωνία και θα αγοράζουν ως επί το πλείστον από την τοπική αγορά», όπως διαβεβαίωνε ο αναπληρωτής υπουργός, κλείνοντας το μάτι στους διστακτικούς.

Όμως οι ΜΚΟ δεν ήταν ο μόνος κλάδος που αύξησε τον κύκλο εργασιών του εκείνη την περίοδο. Αναλαμβάνοντας η Ελλάδα το ρόλο της χώρας-φυλακής της Ευρώπης για τους μετανάστες/ριες, πρόσθεσε στα ήδη υπάρχοντα κέντρα κράτησης δεκάδες νέα «κέντρα φιλοξενίας». Αυτή τη στιγμή ο αριθμός τους φτάνει τα 32. Η δημιουργία, η συντήρηση και η λειτουργία αυτών των χώρων αποτελεί μια νέα επενδυτική ευκαιρία για κατασκευαστικές εταιρίες, εταιρίες σίτισης και μιας σειράς άλλων κλάδων, που σε καιρό κρίσης, θα επωφεληθούν τόσο από τις ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις όσο και από τις κρατικές. Κάπως έτσι διευρύνεται η νεότευκτη αλλά αρκετά προσοδοφόρα βιομηχανία κράτησης («φιλοξενίας» για τους πιο ευαίσθητους) μεταναστών. Μια βιομηχανία που χτίζεται πολύ πιο οργανωμένα σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν και έχει στόχο τον ολοκληρωτικό έλεγχο στις ζωές των μεταναστών/ριών. Αυτή η ολοκληρωτική συνθήκη υλοποιείται μέσω του διαχωρισμού (ανάμεσα σε πρόσφυγες που «φιλοξενούνται» και μετανάστες που κρατούνται μέχρι την απέλαση τους), της υποτίμησης και υποβάθμισης σε φτηνό και μόνιμα διαθέσιμο εργατικό δυναμικό για την εγχώρια και διεθνή αγορά και τέλος του εξορισμού τους σε μια συνθήκη αορατότητας (αφού η πλειοψηφία των κέντρων κράτησης/φιλοξενίας βρίσκονται εκτός κατοικημένων περιοχών).

Από την επίσκεψη του αναπληρωτή Υπ. Προστασίας του Πολίτη Ν. Τόσκα με την Αναπληρώτρια Υπ. Εξωτερικών των ΗΠΑ Χέδερ Χίγκινμποτομ, στο κέντρο κράτησης της Μόριας (Φεβρουάριος 2016).

Η περίπτωση της Λέσβου

α) Εισαγωγή

Όπως σημειώσαμε εξαρχής, θα ήταν τουλάχιστον αφελές αν κάποιος/α προσπαθούσε να προσεγγίσει το ζήτημα και το ρόλο των ΜΚΟ με βάση μανιχαϊστικά μοντέλα τύπου καλές/κακές, χρήσιμες/άχρηστες κτλ. Κι αυτό διότι αφενός συζητάμε για μη ομογενοποιημένους φορείς (δεν υπάρχει ένας και μόνο τύπος τέτοιων οργανώσεων, ενώ ακόμα και ο όρος ΜΚΟ δεν υφίσταται νομικά στην Ελλάδα) και αφετέρου διότι η εμπλοκή τους στο μεταναστευτικό ζήτημα δεν υπήρξε και δεν είναι μονοσήμαντη. Σε αυτό εδώ το κείμενο θα περιοριστούμε στην περίπτωση της Λέσβου και σε όσες ΜΚΟ έχουν παρουσία σε αυτό νησί και μόνο.

Από τον Απρίλιο του 2015, οι αφίξεις μεταναστών/ριών στη Λέσβο σημείωναν συνεχή αύξηση ενώ παράλληλα το κράτος (και πιο συγκεκριμένα η κεντρική του διοίκηση) παρέμενε εκκωφαντικά απούσα. Δεν συνιστά υπερβολή να αναφερθεί ότι η (όποια) διαχείριση των μεταναστών που έφταναν στο νησί έπεσε στην ευθύνη της τοπικής κοινωνίας, των τοπικών φορέων διαχείρισής της (δήμος, περιφέρεια κ.α.) και σε όποιες οργανώσεις είτε βρισκόνταν ήδη στο νησί, είτε έφτασαν για να βοηθήσουν. Στο σημείο αυτό οφείλουμε επίσης να αναγνωρίσουμε ότι εάν δεν υπήρχαν οι ΜΚΟ στη Λέσβο η κατάσταση θα ήταν απείρως χειρότερη και οι ταλαιπωρίες στις οποίες υποβλήθηκαν οι μετανάστες θα ήταν σημαντικά περισσότερες. Χωρίς περιστροφές θα λέγαμε πως οι ΜΚΟ λειτούργησαν σαν ανθρωπιστικό ανάχωμα σε μια συνθήκη όμοια με πόλεμο. Ωστόσο αυτός ακριβώς είναι ένας από τους βασικούς ρόλους που επιτελούν συνολικά: να διασώζουν τα ανθρωπιστικά προσχήματα σε ήδη διαμορφωμένες, εντελώς απάνθρωπες συνθήκες.

Ο ακριβής αριθμός των ΜΚΟ που βρέθηκαν στη Λέσβο παραμένει προς στιγμήν αδιευκρίνιστος, ωστόσο γνωρίζουμε πως συνολικά μέσα στο 2015 πέρασαν από το νησί περίπου 200 τέτοιες οργανώσεις. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται από μικρές πρωτοβουλίες με διάρκεια παραμονής λίγων ημερών στο νησί, μέχρι και οργανώσεις-κολοσσοί (International Rescue Committee, Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Save the Children, Danish Refugee Council, κ.λπ.) με δεκάδες εργαζόμενους και προϋπολογισμούς εκατομμυρίων. Οι ΜΚΟ σχετίστηκαν με τους μετανάστες/ριες σε κάθε επίπεδο και σε όλα τα στάδια της εδώ παραμονής τους: από την άφιξη στη Λέσβο μέχρι και την αναχώρηση σε άλλες πόλεις της ηπειρωτικής Ελλάδας. Σε πολλές περιπτώσεις, λειτουργώντας ορθολογικά ως εταιρείες, έψαζαν τα κενά τα οποία υπήρχαν ώστε να βρουν το δικό τους χώρο δράσης. Οι δραστηριότητές τους στο νησί εκτάθηκαν σε μια πληθώρα δράσεων: διάσωση στη θάλασσα, ιατρική φροντίδα, μεταφορά, προσωρινή στέγαση, σίτιση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, οικογενειακή επανένωση, φροντίδα ευάλωτων ομάδων, μετάφραση-διερμηνεία, δημιουργία υποδομών μέσα και έξω από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, καθαριότητα, παροχή χρημάτων. Ο μόνος τομέας στον οποίο δεν ενεπλάκησαν άμεσα παραμένει η καταγραφή, την οποία διεξάγουν ο Frontex και η αστυνομία.

Μετά τη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016 αλλά και την εμπλοκή του ΝΑΤΟ στην επιτήρηση των συνόρων, οι αφίξεις μεταναστών έχουν μειωθεί κατακόρυφα, με αποτέλεσμα πολλές ΜΚΟ, που όλο το προηγούμενο διάστημα δραστηριοποιήθηκαν στη διάσωση και στα σημεία άφιξης, να μείνουν χωρίς αντικείμενο. Αρκετές από αυτές αποχώρησαν από το νησί, κάποιες μείωσαν σημαντικά το προσωπικό τους και άλλες βρίσκονται σε στάση αναμονής περιμένοντας τις εξελίξεις. Παράλληλα η μετατροπή του hot spot της Μορίας σε κλειστό κέντρο κράτησης προκάλεσε αντιδράσεις από κάποιες ΜΚΟ που είχαν εμπλακεί στη λειτουργία του, καθώς δεν επιθυμούσαν να ταυτιστεί το “brand name” των οργάνωσεων με την αθλιότητα που επικρατεί εκεί³⁴.

β) Οι ΜΚΟ απέναντι στους μετανάστες

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι ΜΚΟ εμπλέκονται σε όλα τα στάδια της παρουσίας των μεταναστών στη Λέσβο. Έχει όμως ιδιαίτερη σημασία να σταθούμε σε ένα από αυτά: στην εμπλοκή των ΜΚΟ στα κέντρα κράτησης, η οποία προφανώς δεν είναι καθόλου νέο φαινόμενο. Ίσως το πιο εμβληματικό σημείο αυτού που ονομάζεται «μεταναστευτική πολιτική» είναι το στρατόπεδο της Μόριας³⁵. Το στρατόπεδο, που ξεκίνησε την λειτουργία του το Σεπτέμβριο του 2013, έχει κατασκευαστεί στο χώρο του παλιού στρατοπέδου Παραδέλλη το οποίο και παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας στο υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Βρίσκεται στον περιφερειακό δρόμο του χωριού της Μόριας, περίπου 6 χλμ ΒΔ της πόλης της Μυτιλήνης. Να σημειωθεί ότι πρόκειται για την τρίτη κατά σειρά αντίστοιχη δομή που δημιουργείται στο νησί της Λέσβου, με παλαιότερες αυτές των παλιών φυλακών Λαγκάδας στις αρχές του 2000 αλλά και των αποθηκών της Παγανής που λειτουργήσαν από το 2003 μέχρι και το Νοέμβριο του 2009. Εντός του στρατοπέδου προβλεπόταν ένα Κέντρο Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) χωρητικότητας 180 ατόμων καθώς και το Προαναχωρησιακό Κέντρο. Σε αυτό θεωρητικά θα «φιλοξενούνταν» 800-900 άτομα. Πρακτικά, την περίοδο που σημειώθηκε η μεγαλύτερη άφιξη μεταναστών οι «φιλοξενούμενοι» μετανάστες άγγιζαν τους 4.000-5.000. Μέρος του ευρύτερου χώρου λειτουργεί ως κέντρο ταυτοποίησης, διαχωρισμένο ανά εθνικότητες.

Ο ρόλος των ΜΚΟ μέσα σε αυτό το χώρο ήταν πρακτικά αυτός του πολιτικού και βοηθητικού προσωπικού ενός κέντρου κράτησης/φυλακής. Ο διαχωρισμός ανά οργάνωση και τομέα δράσης γινόταν με τα ειδικά γιλέκα, ξεχωριστού χρωματισμού και με τυπωμένα τα λογότυπα κάθε οργάνωσης στην πλάτη, τα οποία φορούσαν υποχρεωτικά οι εργαζόμενοι/ες στις ΜΚΟ από τη στιγμή που περνούσαν μία από τις δύο πύλες του χώρου.

---

34. <https://www.msf.gr/magazine/9-apantiseis-gia-tin-apohorisi-ton-giatron-horis-synora-apo-ta-hotspot>

35. Αναλυτικότερα στοιχεία για τις συνθήκες ανέγερσης και κράτησης στο συγκεκριμένο στρατόπεδο εδώ: <http://musaferrat.espinblogs.net/στρατ-συγκέντρωσης-μόριας>

Φυσικά, το προσωπικό των ΜΚΟ όφειλε σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) να συνεργάζεται και με τις δυνάμεις καταστολής (Frontex, ΕΛ.ΑΣ και ξένα σώματα ασφαλείας όπως – για παράδειγμα- η ολλανδική αστυνομία που είχε μόνιμη παρουσία εντός του στρατοπέδου) προκειμένου να εφαρμόζεται κάθε όρος της σχετικής νομοθεσίας ή των κατά καιρούς συμφωνιών με την ΕΕ.

Οι ΜΚΟ αποδέχονταν δηλαδή θεωρητικά αλλά και στην πράξη τον εθνοτικό διαχωρισμό των μεταναστών, την ειδική μεταχείριση των «προσφύγων» α' κατηγορίας (Σύριοι και Ιρακινοί) ή τον απόλυτο αποκλεισμό άλλων εθνικοτήτων (Πακιστανοί, Αλγερινοί, Μαροκινοί) από οποιαδήποτε νομοθετική/θεσμική προστασία καθώς και τον «ανθρωπιστικό» ρατσισμό ανάμεσα σε ευπαθείς και μη πληθυσμιακές ομάδες.

Μέσα στην καθημερινότητα του στρατοπέδου οι ΜΚΟ έμοιαζαν πολλές φορές με τους καλούς Σαμαρείτες (υπήρξε άλλωστε και οργάνωση με αυτή την ονομασία). Μοίραζαν φαγητό και καθαρά ρούχα, έδιναν κουβέρτες, υπνόσακους και σκηνές, εξέταζαν εγκύους και απασχολούσαν «δημιουργικά» τα μικρά παιδιά. Όμως στις δύσκολες στιγμές προσαρμόζονταν εν ανάγκη και σε ρόλους μπάτσου. Υπήρχαν εργαζόμενοι σε ΜΚΟ που επιστρατεύτηκαν δίπλα στα ΜΑΤ για να διαφυλάξουν την ευταξία και την ηρεμία του πλήθους κατά την ώρα του συσσιτίου, όταν λόγω υπερπληθυσμού του Κέντρου η ουρά αναμονής για ένα κρύο πιάτο φαΐ έφτανε ή ξεπερνούσε τη μία ώρα. Υπήρχαν άλλες ΜΚΟ που, όταν οι κλούβες των ΜΑΤ και τα περιπολικά έκαναν σκούπα εντός του στρατοπέδου για να μαζέψουν τους υπό απέλαση μετανάστες, οι ίδιες φρόντιζαν με θρησκευτική ευλάβεια να μην ακουστεί τίποτα, να μη διαδοθεί καμία σχετική πληροφορία και γενικώς να μη διασαλευτεί η τάξη μεταξύ των έγκλειστων. Υπήρξε ακόμα και σιωπηρή συνεργασία των ΜΚΟ με τις δυνάμεις καταστολής προκειμένου να «εντοπιστούν έγκαιρα περιπτώσεις τρομοκρατών» ανάμεσα στους υπό καταγραφή μετανάστες εντός του hot spot³⁶. Υπήρχαν πολλά μικρά στιγμιότυπα μέσα στην καθημερινή παρουσία των ΜΚΟ στη Μόρια που αντανακλούσαν το πνεύμα δήθεν ουδετερότητας έναντι των εμπλεκόμενων το οποίο διαπνέει τη φιλοσοφία αυτών των οργανώσεων. Ο καλός εργαζόμενος μιας ΜΚΟ μέσα σε αυτές τις συνθήκες δουλεύει προσηλωμένος στις αρχές της οργάνωσης αλλά δεν μιλάει. Δείχνει τον ανθρωπισμό του αλλά αφήνει και «τις Αρχές να κάνουν τη δουλειά τους»: να τραμπουκίζουν, να απειλούν ενίοτε και να «παρεκτρέπονται» με μορφές ήπιας ή όχι βίας.

---

36. Ανάμεσα σε άλλα έντυπα που αφορούσαν το ιατρικό ιστορικό των μεταναστών, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα διέθεταν κι ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο ο ασθενής καλείται να διευκρινίσει αν τα (πιθανά) τραύματά του προέρχονται από τυχαίο αυτοτραυματισμό, συμμετοχή σε τακτικό στρατιωτικό σώμα ή σε άλλου είδους ένοπλη σύγκρουση. Οι απαντήσεις αυτές καλύπτονται βέβαια από το ιατρικό απόρρητο και θεωρητικά δεν δημοσιοποιούνται σε τρίτους. Όμως την ίδια στιγμή η ρητά δηλωμένη επιθυμία της αστυνομίας και του στρατού για συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την πρόληψη της τρομοκρατίας αφήνει κάθε ενδεχόμενο ανοιχτό ως προς την «αξιοποίηση» τέτοιου είδους πληροφοριών.

Στις περιπτώσεις δε που οι μετανάστες/ριες αντέδρασαν στη συνθήκη που τους επιβάλλεται, οι ΜΚΟ ήταν εκείνες που έδρασαν «πυροσβεστικά» για τον έλεγχο και τον κατευνασμό του πλήθους (πριν την επέμβαση της αστυνομίας αλλά και σε συνεργασία με αυτή) αναλαμβάνοντας ενίοτε και ρόλο διαμεσολαβητή. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελούν τα επεισόδια (26/4/2016)³⁷ στην πτέρυγα των ανηλίκων που βρίσκονταν έγκλειστοι στο κέντρο κράτησης στη Μόρια. Οι ανήλικοι ασυνόδευτοι μετανάστες βρίσκονταν σε συνθήκες κανονικής φυλάκισης, δηλαδή περιορισμένοι σε ένα μικρό κομμάτι εδάφους, περικλειστο από αλλεπάλληλα συρματοπλέγματα, ύψους 3-4 μέτρων, ώστε να είναι εξασφαλισμένη η μη επαφή τους με οποιονδήποτε άνθρωπο εκτός στρατοπέδου. Κι ενώ η κράτηση τους υποτίθεται ότι θα περιοριζόταν σύμφωνα με τον νόμο στο όριο των 25 ημερών, οι περισσότεροι από αυτούς κρατήθηκαν ακόμα και 60 μέρες και μάλιστα χωρίς να γνωρίζουν το λόγο για τον οποίο βρίσκονται κλεισμένοι, αφού, σε ορισμένους τουλάχιστον, δεν είχαν γίνει ούτε οι προβλεπόμενες νομικές ενημερώσεις. Επιπλέον υπάρχουν αναφορές ότι οι ανήλικοι που ήταν πιο «απειθαρχοί» τιμωρήθηκαν με αλλαγή του καθεστώτος τους από ανήλικους σε ενήλικες (με τη συνδρομή ιατρικής ΜΚΟ που είχε πρόσβαση στα στοιχεία τους) και αποβολή τους από τις πτέρυγες των ανηλίκων. Τόσο πριν, όσο και μετά από ό,τι συνέβη δεν υπήρξαν παρά ελάχιστες αναφορές στις συνθήκες κράτησης των έγκλειστων μεταναστών από τις οργανώσεις που είχαν πρόσβαση στο κέντρο.

Δεν είναι άλλωστε λίγες οι φορές που οργανώσεις έχουν βρεθεί μπροστά στην καταπάτηση των ελάχιστων δικαιωμάτων που έχουν οι μετανάστες/ριες και δεν έχουν δημοσιοποιήσει απολύτως τίποτα, καθώς η μη δημοσιοποίηση των όσων συμβαίνουν στα κέντρα κράτησης είναι η βασική προϋπόθεση για την παραμονή τους εκεί. Συνοπτικά μπορεί να ειπωθεί ότι μπορεί η παρουσία τους να έχει σκοπό την τήρηση των -όποιων- ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όμως στις περισσότερες περιπτώσεις λειτουργούν συγκαλύπτοντας τη μη τήρηση τους. Όπως άλλωστε δείχνουν και τα ιστορικά παραδείγματα που έχουν αναφερθεί παραπάνω, η βολική σιωπή αποτελεί, με ελάχιστες εξαιρέσεις, συστατικό στοιχείο της ύπαρξής τους μέσα στα κέντρα κράτησης. Η παρουσία των ΜΚΟ είτε στα ονομαζόμενα κέντρα πρώτης υποδοχής, είτε στους καταυλισμούς, είτε στα προαναχωρησιακά κέντρα συμβάλει καθοριστικά τόσο στο χτίσιμο ενός ανθρωπιστικού προφίλ για την κυβέρνηση που διαχειρίζεται το ζήτημα, όσο και στον εξωραϊσμό αυτών των σύγχρονων κολαστηρίων και στην κυνική μετονομασία τους σε κέντρα φιλοξενίας.

Από την άλλη πλευρά, αυτός ακριβώς ο διττός και συχνά υποκριτικός ρόλος των ΜΚΟ δεν περνάει απαρατήρητος από τους μετανάστες οι οποίοι επανειλημμένα έχουν στρέψει την οργή τους ενάντια σε κάποιες οργανώσεις, καθώς τις θεωρούν κομμάτι του ελέγχου και της επιτήρησης που τους επιβάλλεται. Κάτι που είδαμε να συμβαίνει στην Ειδομένη μέσα στις μικρές ή μεγάλες αναταραχές που σημειώθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2016.

---

37. Αναλυτικότερα τα γεγονότα: <http://musaferat.espinblogs.net/2016/04/30/oi-καρποι-της-οργής/>

γ) Οι τοπικές αρχές

Η παρουσία των ΜΚΟ στη Λέσβο έγινε δεκτή με ποικιλομορφία αντιδράσεων σε επίπεδο τοπικών αρχών, κάτι που αποτυπώθηκε σε ανακοινώσεις, δημοσιεύματα, εγκλήσεις και αντεγκλήσεις αλλά και σε πρακτικές που διαμόρφωσαν το τοπίο του νησιού σε σχέση με το μεταναστευτικό.

Παρατηρήσαμε λοιπόν ότι κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 2015, ο ρόλος, η σημασία και η συνεισφορά τους (που ήταν σαφώς πιο περιορισμένη σε σχέση με το φθινόπωρο που ακολούθησε) εκθειάστηκε από τις τοπικές αιρετές αρχές³⁸ καθώς η προσφορά βοήθειας στους μετανάστες, έστω και με τον ασυντόνιστο τρόπο που συνέβαινε, αφενός κάλυπτε τα κενά του κράτους και αφετέρου συνεισέφερε στην αποκλιμάκωση των αντιδράσεων των ίδιων των μεταναστών/ριών για τη μεταχείριση που είχαν.

Τον κομβικό ρόλο των ΜΚΟ στη διαχείριση του μεταναστευτικού, συνοπéγραψε αβίαστα ο δήμαρχος Σπύρος Γαληνός. Προχωρώντας μάλιστα ένα βήμα πιο μπροστά, έκανε το ίδιο καλοκαίρι πρόταση για τη δημιουργία κέντρου κράτησης στο βόρειο τμήμα του νησιού του οποίου την αποκλειστική διαχείριση θα είχαν ΜΚΟ. Μια δήλωση-πρόθεση πλήρως ενσωματωμένη με το νέο δόγμα ΣΥΡΙΖΑ για τους μετανάστες, την οποία την είδαμε μάλιστα να εφαρμόζεται σε παραπάνω από ένα σημεία του νησιού³⁹.

Το επόμενο διάστημα, η συνεργασία των τοπικών αρχών με τις ΜΚΟ ξεπέρασε το στενό πλαίσιο της διαχείρισης του μεταναστευτικού πληθυσμού και απλώθηκε στο γνώριμο πεδίο εξυπηρέτησης της εκλογικής πελατείας. Με άλλα λόγια στην πρόσληψη προσωπικού για τις ΜΚΟ έπειτα από συμφωνίες κάτω από το τραπέζι και λίστες με ονόματα εκλεκτών από μέρους των τοπικών παραγόντων. Υπόνοιες περί αυτών των πρακτικών θα υπήρχαν έτσι και αλλιώς. Όμως μέσα από καφενιακές συζητήσεις και κατ'ιδίαν παραδοχές, οι υποψίες τέτοιων πρακτικών (ευρέως γνωστών άλλωστε στην ελληνική επικράτεια) μετατράπηκαν σε βεβαιότητες. Σε αρκετές περιπτώσεις οι τοπικοί αιρετοί άρχοντες ζητούσαν ως αντάλλαγμα την πρόσληψη προσωπικού (ψηφοφόρων τους) που οι ίδιοι υποδείκνυαν, προκειμένου να δώσουν την άδεια για την παρουσία των ΜΚΟ στο δημοτικό διαμέρισμα τους. Για παράδειγμα, ο υπεύθυνος της ΜΚΟ «Γιατροί Χωρίς Σύνορα» πλησίασε τον δημοτικό σύμβουλο του Μανταμαδου⁴⁰ για να του ζητήσει την άδεια ώστε να στηθεί ο μετέπειτα ανοιχτού τύπου καταυλισμός προσωρινής φιλοξενίας της ίδιας οργάνωσης, σε μια έκταση που είχε παραχωρηθεί δίπλα στο γήπεδο του χωριού.

---

38. Ενδεικτικά: <http://www.emprosnat.gr/article/77592-synantisi-ignorimias-horis-tis-mko-toy-molyvoy>

39. Στο νησί λειτούργησαν κατά περιόδους, εκτός από τη Μόρια, οι καταυλισμοί της IRC στην Εφταλόου, των MSF στο Μανταμάδο, της UNHCR στη Σουκαμιά καθώς κι εκείνοι του Καρα-τεπε, και του ΠΙΚΠΑ. Σε όλους αυτούς δεν υπήρξε άμεση κρατική εμπλοκή ή διαχείριση.

40. Ένα χωριό 1.100 κατοικών στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού, όπου καταγράφονταν οι περισσότερες αφίξεις μεταναστών/ριών, κατά την περίοδο πριν τη Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας.

Ο δημοτικός σύμβουλος αρνήθηκε με την αιτιολογία ότι θα υπήρχε κίνδυνος από τους μετανάστες για τα παιδιά που προπονούνται στο γήπεδο. Τότε ο υπεύθυνος των “ΓΧΣ” του πρότεινε να αγοράσει την ομάδα του χωριού! Εντέλει η άδεια δόθηκε όταν προσλήφθηκαν στους “ΓΧΣ” όλοι οι άνθρωποι που ήταν στη λίστα που έστειλε ο δημοτικός σύμβουλος και φυσικά τα παιδιά συνέχισαν να προπονούνται στο «επικίνδυνο» γήπεδο.

Εκτός των άλλων χαρακτηριστικών που αναδεικνύουν αυτά τα γεγονότα σε ό,τι αφορά τις ΜΚΟ (τον τρόπο που αντιλαμβάνονται δηλαδή τη συμβολή τους στην τοπική ανάπτυξη), αυτό που φαίνεται εξίσου καθαρά είναι ότι το πελατειακό κράτος έχει συνέχεια⁴¹. Τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται και οι συμβάσεις που υπογράφηκαν, σε καθεστώς πλήρους αδιαφάνειας για τέσσερις μεγάλες ΜΚΟ οι οποίες χρηματοδότησαν τη δημοτική επιχείρηση ΔΕΔΑΠΑΛ (Διαδημοτική Επιχείρηση Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιβαλλοντικής Ανάπτυξης Λέσβου) για να πραγματοποιήσει εργασίες καθαριότητας στο λιμάνι και σε χώρους υποδοχής όπως στο στρατόπεδο της Μόριας. Στις συμβάσεις που δημοσιοποιήθηκαν, μετά από πιέσεις, αναφέρεται ως ποσό κατακύρωσης της σύμβασης τα 500.000 ευρώ αλλά το ποσό αυτό ενδέχεται να είναι μεγαλύτερο, δεδομένου ότι υπήρξαν πολλές άλλες συναλλαγές εν κρυπτώ⁴².

Ωστόσο οι σχέσεις των ΜΚΟ με τις τοπικές αρχές δεν χαρακτηρίστηκαν σε κάθε περίπτωση μόνο από το δούναι και λαβείν. Εκτός από τις πρακτικές της δοσοληψίας σε υπηρεσίες αλλά και υλικές πρακτικές, υπήρξαν και περιπτώσεις που η παραπάνω συνθήκη διαρρήχθηκε. Όπως στην υπόθεση των συλλήψεων πέντε εθελοντών διασωστών⁴³. Οι συλλήψεις αυτές πραγματοποιήθηκαν σε θαλάσσια περιοχή εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων, την ώρα που εθελοντές διασώστες προσέγγιζαν μια βάρκα με μετανάστες που βρίσκονταν σε κίνδυνο. Ήταν μια σαφής υπενθύμιση, σε αυτούς που ενδεχομένως είχαν αρχίσει να το ξεχνούν, πως καλός είναι ο ανθρωπισμός αρκεί να μην «παίζουμε» με τα θαλάσσια σύνορα. Καθώς εκεί τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο θα έχει ο Frontex, το λιμενικό και όλες οι μονάδες καταστολής που έχουν εδραιώσει τη θέση τους στο νησί.

Στο κλίμα έντασης που δημιουργήθηκε στο νησί, όταν πλέον οι ΜΚΟ δεν ήταν λίγες και πριν ακόμα γίνουν ελεγχόμενες από τη διοίκηση (μέσω της καταγραφής), εντάσσονται και τα καθοδηγούμενα από τοπικούς παράγοντες δημοσιεύματα περί της «ανεξέλεγκτης δράσης των ΜΚΟ⁴⁴» στο νησί, την έλλειψη συντονισμού και άλλα συναφή.

---

41. Υπαιτιγμοί σχετικά με αυτό που είναι κοινό μυστικό στη Μυτιλήνη από τον δημοτικό σύμβουλο Σ. Γεωργούλα <http://www.emprosnet.gr/article/77836-mesolaveite-se-diadikasies-proslipseon-se-mko>

42. Ενδεικτικά <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/politiki/nompel-adiafaneias-sto-dimo-lesvoy>

43. Βλ. εδώ: <http://www.emprosnet.gr/article/80231-gia-ta-matia-toy-kosmoy-i-tis-frontex-olo-paraskinio-ton-syllipseon>

44. Βλ. εδώ: <http://www.emprosnet.gr/article/79274-mia-mko-alonizei-se-iatreio-tis-sykamias>

Όλα τα παραπάνω χρησιμοποιήθηκαν ως πρόσχημα για τη μετέπειτα καταγραφή τόσο των ΜΚΟ όσο και των εργαζομένων και των εθελοντών που δρουν στη Λέσβο⁴⁵. Είναι κάτι παραπάνω από προφανές πως η συντριπτική πλειοψηφία των ΜΚΟ (σίγουρα οι μεγαλύτερες από αυτές) επιθυμούν τη διαδικασία καταγραφής καθώς με τον τρόπο αυτό εδραιώνεται περαιτέρω ο κεντρικός ρόλος τους στη διαχείριση του μεταναστευτικού και παράλληλα παρέχονται από μέρους τους τα διαπιστευτήρια αγαστής συνεργασίας με τους θεσμούς, ενόψει των νέων χρηματοδοτήσεων από την ΕΕ, το ελληνικό κράτος και τους άλλους δωρητές/χορηγούς. Ωστόσο δεν ισχύει το ίδιο και για τους εργαζόμενους στις οργανώσεις που προφανώς υποχρεώθηκαν να δεχτούν και συνυπογράψουν τα στοιχεία του φακέλου τους που στη συνέχεια διαβιβάστηκαν στο υφυπουργείο μετανάστευσης και σε άλλες «αρμόδιες υπηρεσίες» όπως η ελληνική αστυνομία. Σκοπός της καταγραφής είναι κατ' αρχήν να βεβαιώνεται ότι όλοι όσοι έρχονται σε επαφή με τους μετανάστες/ριες δεν πρέπει να αποκλίνουν από τη εφαρμογή των αντιμεταναστευτικών πολιτικών, αλλά αντίθετα λειτουργούν σε αγαστή συνεργασία με τις εθνικές και υπερ-εθνικές αρχές. Παράλληλα στόχος είναι να αποκλειστούν τόσο οι μικρότερες ΜΚΟ που ενδεχομένως να λειτουργούν αυτόβουλα (και που παράλληλα δεν αφήνουν μεγάλο κέρδος στο νησί), όσο και κυρίως οι αυτοοργανωμένες δομές που τάσσονται ανοιχτά κατά των αντι-μεταναστευτικών πολιτικών και προφανώς ενάντια σε καταγραφές και πιστοποιήσεις.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας δομής αποτέλεσε το No Border Kitchen. Πρόκειται για μια ανοιχτή συλλογικότητα με αλληλέγγυους/ες που εναλλάσσονταν, από πολλές χώρες της Ευρώπης. Βρέθηκε στη Μυτιλήνη τον Οκτώβριο του 2015 και έστησε μια συλλογική κουζίνα ικανή να παράγει εκατοντάδες μερίδες φαγητό την ημέρα που διανέμονταν στους μετανάστες που βρίσκονταν στη πόλη. Ο χώρος που στήθηκε η κουζίνα ήταν η παραλία «Τσαμάκια»⁴⁶, πολύ κοντά στο λιμάνι της πόλης, όπου και συγκεντρώνονταν πλήθος μεταναστών καθώς περιμεναν τα πλοία που θα τους μεταφέρουν στον Πειραιά. Στην πορεία οι ανάγκες των μεταναστών/ριών για στέγαση μετέτρεψαν το No Border Kitchen σε ανοιχτό καταυλισμό. Τους τελευταίους μήνες και ιδιαίτερα μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, στα Τσαμάκια είχαν βρει καταφύγιο μετανάστες που ανέμεναν να φύγουν από το νησί, χωρίς διακρίσεις με βάση την εθνικότητα, το φύλο, τη φυλή.

Το γεγονός ότι ο κόσμος του No Border Kitchen επέλεγε ο ίδιος τους τρόπους, το μέρος και τους όρους που θα σταθεί στο πλευρό των μεταναστών ήταν κάτι που εξαρχής δεν άρεσε καθόλου στις τοπικές αρχές γι' αυτό και είχε απειληθεί πολλές φορές με εκκένωση από την αστυνομία. Τελικά και έπειτα από επανειλημμένες συστάσεις συμμόρφωσης των δικαστικών και δημοτικών αρχών (πάντα με την παρουσία αστυνομίας), ο καταυλισμός εκκενώθηκε στις 20/4/16. Όσοι μετανάστες βρίσκονταν εκεί μεταφέρθηκαν (προς καταγραφή και ταυτοποίηση) στη

---

45. Ενδεικτικά: <http://www.emprosnet.gr/article/81109-oi-formes-katagrafis-akomi-anamenontai>

46. Στη θέση αυτή βρέθηκαν μετά και την απομάκρυνσή τους από το ομώνυμο αλσάλλιο από την δασική υπηρεσία

Μόρια και λίγοι κατάφεραν να κρυφτούν ή και να διαφύγουν από το νησί. Στο μεταξύ η δημοτική αρχή που διατυμπανίζει τα αισθήματα αλληλεγγύης της προς τους μετανάστες (φτάνοντας στη φαιδρότητα της υποψήφιας πόλης για Νόμπελ Ειρήνης) φάνηκε απλώς να την ενδιαφέρει ο τρόπος «αξιοποίησής» του χώρου (μέσω εκχώρησης σε ιδιώτη) ενόψει της νέας τουριστικής σεζόν. Πάντως οι αστυνομικές δυνάμεις, ο εισαγγελέας και οι δημοτικοί σύμβουλοι διεμήνυσαν στη συλλογικότητα ότι μπορεί να συνεχίσει να μαγειρεύει, να διανέμει φαγητό και γενικώς να δείχνει την αλληλεγγύη της κάπου άλλου και πάντα σε συμμόρφωση με τους νόμους. Αρκεί να μην ενοχλεί. Όπως κάνουν, ας πούμε, οι ΜΚΟ.

δ) Η τοπική κοινωνία

Σε αδρές γραμμές η παρουσία των ΜΚΟ στο νησί έγινε αποδεκτή από το μεγαλύτερο κομμάτι του κόσμου ως μια αναγκαία συνθήκη σε σχέση με το μεταναστευτικό. Σταδιακά έγινε κοινός τόπος στο δημόσιο λόγο και στις καθημερινές συζητήσεις ότι αυτές οι οργανώσεις είναι εκείνες που διαχειρίζονται τις μεταναστευτικές μετακινήσεις. Παράλληλα οι οικονομικές απολαβές μεγάλου μέρους των κατοίκων από την παρουσία των ΜΚΟ ήταν τόσο σημαντικές⁴⁷ ώστε οι γκρίνιες για την «ανεξέλεγκτη δράση» τους ξεχάστηκαν σχετικά σύντομα. Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος της οικονομικής συνεισφοράς των ΜΚΟ στο νησί, αρκεί να αναλογιστεί κανείς τα εκατοντάδες σπίτια που νοικιάστηκαν σε υψηλότερες τιμές σε σχέση με τις προ «μεταναστευτικής κρίσης» και τα οποία σε διαφορετική περίπτωση θα έμεναν ξενοικίαστα⁴⁸.

Επίσης, τα δωμάτια των ξενοδοχείων που παρέμειναν γεμάτα τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά το τέλος της τουριστικής σεζόν. Ακόμα, τις ενοικιάσεις αμαξιών, βαν και λεωφορείων για λογαριασμό των ΜΚΟ, εκ των οποίων πολλά μεταφέρθηκαν από άλλα νησιά, καθώς η τοπική αγορά δεν αρκούσε για την κάλυψη των

---

47. Επίσημα στοιχεία που να στοιχειοθετούν την οικονομική επίδραση της παρουσίας των ΜΚΟ στο νησί δεν έχουν υπάρξει μέχρι στιγμής και πιθανόν να μην υπάρξουν τέτοια. Τουλάχιστον όχι κάποια που να είναι διαθέσιμα στο ευρύ κοινό. Ωστόσο κοινή παραδοχή των μικρομεσαίων επιχειρηματιών του νησιού (ενδεικτικά: καταστήματα εστίασης και διασκέδασης, ιδιοκτήτες ακινήτων, οδηγοί ταξί, τουριστικά γραφεία) είναι ότι η παρουσία πολλών νέων εκατοντάδων εργαζόμενων στο νησί με αποδοχές που (για τους πιο υψηλόμισθους) άγγιζαν ή ξεπερνούσαν τα 1.500 - 2.000 ευρώ επέδρασε θετικά στην τόνωση της οικονομίας. Αδιάφευκτη απόδειξη για τα παραπάνω, άλλωστε, είναι το άνοιγμα πολλών (δεκάδων) νέων μικροεπιχειρήσεων (εστίασης/διασκέδασης) στην πόλη της Μυτιλήνης από το φθινόπωρο του '15 μέχρι την άνοιξη του '16.

48. Τέτοια ακίνητα νοικιάστηκαν όχι μόνο μέσα στην πόλη της Μυτιλήνης αλλά και σε άλλες περιοχές προκειμένου να στεγαστεί το προσωπικό των ΜΚΟ πχ στο χωριό του Μανταμάδου ή στο Μόλυβο. Σε ό,τι αφορά τη Μυτιλήνη τα ακίνητα που νοικιάστηκαν διατέθηκαν είτε για τη διαμονή του προσωπικού (μικρές ξενοδοχειακές μονάδες και αδιάθετα σπίτια), είτε για γραφεία των οργανώσεων (μεγάλα νεοκλασικά σπίτια στο κέντρο και τα περιχώρα της πόλης), είτε για τις ανάγκες στέγασης «ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων» μεταναστών που τέθηκαν σε καθεστώς προστασίας από τις ΜΚΟ (πχ. οι τρεις ξενώνες φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων σε ισάριθμα σπίτια εκατοντάδων τετραγωνικών καθώς και η ενοικίαση ξενοδοχείου από άλλη ΜΚΟ για τη στέγαση «ευάλωτων οικογενειών»)

νέων αναγκών. Συνολικά, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ένας νέος και οικονομικά εύρωστος πληθυσμός (εργαζομένων σε οργανώσεις αλλά και σχετιζόμενους φορείς όπως η UNHCR και ο Frontex) αποτέλεσε για καιρό ένα μεγάλο καταναλωτικό κοινό που διέθεσε μεγάλο μέρος των απολαβών του σε καταστήματα του νησιού. Ταυτόχρονα έγιναν αρκετές εκατοντάδες προσλήψεις ντόπιων, ώστε για ένα (σχετικά σύντομο βέβαια) διάστημα να «μηδενιστεί» πρακτικά η ανεργία στο νησί, τουλάχιστον σε σημεία που είχαν δράση οι ΜΚΟ.

Εύλογα λοιπόν παρατηρήθηκε ότι οι περισσότερες αντιδράσεις για την παρουσία των ΜΚΟ στο νησί προήλθαν είτε από εκείνους που δεν είχαν μεγάλο υλικό όφελος από αυτές είτε από αυτούς για τους οποίους η παρουσία των ΜΚΟ δημιούργησε σύγκρουση οικονομικών συμφερόντων⁴⁹. Ήδη από το 2015 έγινε πολύς λόγος για «το πλήγμα που έχει δεχθεί η Λέσβος στον τουρισμό», μολονότι η οικονομία του νησιού δεν βασίζεται αποκλειστικά (αφορά όμως σε μεγάλο βαθμό κάποια σημεία του νησιού) σε αυτόν. Από τις περιοχές του νησιού που μπορούν να χαρακτηριστούν «τουριστικές» η περιοχή που φάνηκε να επηρεάζεται πιο σημαντικά ήταν αυτή του Μολύβου. Το γεγονός ότι πολλά ξενοδοχεία και εστιατόρια της περιοχής δεν έκλεισαν, όπως συνηθίζεται, μετά το πέρας της καλοκαιρινής σεζόν (καθώς η παρουσία των ΜΚΟ στην περιοχή τα κράτησε ανοιχτά) δεν στάθηκε αρκετό για να κατευνάσει τις αντιδράσεις για την παρουσία των οργανώσεων. Μερίδα των κατοίκων επαναλάμβανε το γνωστό μοτίβο ότι «οι ΜΚΟ δρουν ανεξέλεγκτα στην περιοχή» επικαλούμενη παραδείγματα όπως το στήσιμο πρόχειρων κατασκευών για την υποδοχή/περίθαψη μεταναστών/ριών στις παραλίες «οι οποίες πλήττουν το τουριστικό προϊόν του Μολύβου». Επιπλέον, διατυπώθηκε το ευφάνταστο επιχείρημα ότι η ίδια η παρουσία των ΜΚΟ στις συγκεκριμένες περιοχές δράσης είναι αυτή που λειτουργεί σαν μαγνήτης προκαλώντας την άφιξη και συγκέντρωση ακόμα περισσότερων μεταναστών(!). Ταυτόχρονα λέχθηκε ότι οι εικόνες ανθρώπινου πόνου που αναπαράχθηκαν κατά κόρον στα ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μετέτρεψαν τον Μόλυβο από ένα προορισμό χαλάρωσης, σε τοπίο δράματος. Από τον παραλογισμό τέτοιου είδους επιχειρημάτων εξαιρέθηκε, ωστόσο, η ΜΚΟ IRC, η οποία με το αυτοχρηματοδοτούμενο camp στην περιοχή της Εφταλούς, κράτησε τους νεοεισερχόμενους μετανάστες μακριά από κατοικημένες περιοχές, κρυμμένους από τα βλέμματα των τουριστών. Ασφαλώς δεν ήταν συμπτωματική αυτή η προνομιακή υποδοχή της IRC από τους κατοίκους της περιοχής. Το προσωπικό της συγκεκριμένης οργάνωσης προήλθε, στη συντριπτική του πλειοψηφία, από ντόπιους⁵⁰. Η συγκαλυμμένα ρατσιστική ρητορεία περί πλήγματος της τουριστικής οικονομίας του νησιού λόγω μεταναστευτικού, έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα ως ενισχυτικό επιχείρημα κάποιων κύκλων της περιοχής που αναπαράγουν απροκά-

---

49. Σχετικά <http://emprosnet.gr/article/77178-ohi-se-hot-spot-sto-molyvo>

50. Σχετικά <http://emprosnet.gr/article/80018-molyvos-kata-mko-kai-sos-gia-ton-toyrismo>

λυπτα αντιμεταναστευτικό λόγο. Άσχετα όμως με το πολιτικό πρόσημο αυτού του λόγου, τα επιχειρήματα αυτά πάσχουν ακόμα και με όρους αντικειμενικότητας. Το γεγονός είναι ότι πολλοί τουριστικοί κλάδοι, όπως οι μεταφορές, η εστίαση και η στέγαση γνώρισαν απρόσμενα κέρδη όλο αυτό το διάστημα. Η διαφοροποίηση υπήρξε μόνο ως προς το πελατολόγιο, το οποίο πιθανόν δεν ήταν αυτό που είχαν συνηθίσει ή αυτό που θα επιθυμούσαν ιδανικά οι επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου.

Το No Border Kitchen στα Τσαμάκια

Το camp "Better days for Moria" που στήθηκε από εθελοντές στα όμορα κτήματα του κέντρου κράτησης της Μόριας.

Δημιουργική απασχόληση παιδιών μέσα στο στρατόπεδο της Μόριας

Ο «σταθμός προσωρινής φιλοξενίας» Απάνεμο από την IRC στην περιοχή της Εφταλούς.

Γ' μέρος

Λίγα λόγια για την εργασία στις ΜΚΟ

Μέσα από την ψηλάφηση που χρειάστηκε να κάνουμε στον θαυμαστό κόσμο των ΜΚΟ, προσκρούσαμε πάνω σε ένα ζήτημα που δεν συνδέεται άμεσα με το μεταναστευτικό, πλην όμως ήταν αδύνατον να παρακάμψουμε. Το ζήτημα αυτό έχει να κάνει με τις ΜΚΟ ως έναν καινούριο και εξαιρετικά δυναμικό παίκτη στην αγορά εργασίας ο οποίος είναι σε θέση να εισάγει και να εδραιώνει σταδιακά μια άλλη ηθική για την εργασία. Τα καινά (εργασιακά) δαιμόνια που εισήγαγαν οι ΜΚΟ πατούν σκόπιμα και καταχρηστικά πάνω σε ένα αίσθημα «κοινωνικής προσφοράς» που ενυπάρχει σε πολλούς υποψήφιους εργαζόμενους προκειμένου να εφαρμοστούν ελαστικές σχέσεις εργασίας που θα γίνονταν δυσκολότερα αποδεκτές σε κάποιο άλλο εργασιακό κότεργο.

Το πρώτο σημείο που αξίζει να επισημανθεί είναι η διάχυτη κουλτούρα του εθελοντισμού που καλλιεργείται δια μέσου των ΜΚΟ. Αυτή η λογική είναι για κάποιες οργανώσεις απλώς συστατικό τους στοιχείο, ενώ για άλλες -και ίσως για τις περισσότερες- αποτελεί ακόμα και διακηρυγμένο στόχο. Ο εθελοντισμός είναι η άμισθη, εθελοντική, χωρίς καταναγκασμό εργασία για κάποιο κοινωφελή σκοπό. Πριν προχωρήσουμε σε κριτική πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι ο εθελοντισμός πατάει συνήθως (στις καλές περιπτώσεις) πάνω σε αγνά αισθήματα, τα οποία στο προκειμένο διαμεσολαβούνται από κάποια ΜΚΟ που θέτει τους άξονες και κατευθύνει την όποια δράση. Ωστόσο ο εθελοντισμός, πέρα από τα όποια αγνά αισθήματα του εθελοντή, σημαίνει πολλά άλλα πράγματα. Αξίζει, για παράδειγμα, να διερωτηθούμε για τη σύνδεση του εθελοντισμού με την παροχή απλήρωτης εργασίας. Όταν μια ΜΚΟ έχει εξασφαλίσει γενναίες χρηματοδοτήσεις για «προγράμματα ανθρωπιστικής δράσης» και ταυτόχρονα κάνει έκκληση για εθελοντές (δηλαδή για άμισθη, ανασφάλιστη, άτυπη εργασία) οι αγνές προθέσεις έχουν πάει ήδη περίπατο. Αυτό που απομένει είναι μόνο οι προθέσεις αγνού κέρδους για όσους καρπώνονται την εργασία. Όσο για τους εθελοντές, αντί για μισθό έναντι της εργασίας, κρατούν για λογαριασμό τους άυλα οφέλη, όπως μια καλή αναφορά στο βιογραφικό μαζί με μια συνημμένη «συστατική επιστολή» ή την κοινωνική αναγνώριση της «προσφοράς» τους. Στην καλύτερη περίπτωση, οι λίγοι τυχεροί παίρνουν μαζί τους και μια υπόσχεση «μελλοντικής συνεργασίας».

Το δεύτερο σημείο εντοπίζεται στους υπόλοιπους εργαζόμενους, οι οποίοι αν και απασχολούνται με έμμισθη σχέση εργασίας, υποχρεώνονται σε κάθε είδους «εκπτώσεις» από θεμελιώδη εργασιακά τους δικαιώματα από εργοδότες οι οποίοι κατά τα άλλα προτάσσουν στην προμετωπίδα τους τα παντός είδους ανθρώπινα δικαιώματα. Όπως αναφέρει και το Σωματείο Βάσης Εργαζομένων στις ΜΚΟ: «Η εθελοντική και ανασφάλιστη εργασία ως προϋπόθεση για μελλοντική πρόσληψη, οι συμβάσεις έργου και η αντίληψη των εργαζομένων ως «συνεργατών» και όχι μισθωτών, οι πολύμηνες καθυστερήσεις μισθών και οι απλήρωτες υπερωρίες είναι η βασική εργασιακή συνθήκη⁵¹».

Το βασικό επιχείρημα αυτών των οργανώσεων για την καταστρατήγηση ακόμα και των «μνημονιακών» συνθηκών εργασίας είναι η «έκτακτη ανάγκη» που συνιστά το «προσφυγικό ζήτημα» και η διαρκώς παρούσα προσφορά στο συνάνθρωπο. Η νέα ηθική της εργασίας για την οποία κάνουμε λόγο εδώ, συχνά εσωτερικεύεται και από τους ίδιους τους εργαζόμενους. Μέσω του βομβαρδισμού τους από την ανθρωπιστική προπαγάνδα των ΜΚΟ αλλά και ορμώμενοι από (καλοπροαίρετα) προσωπικά κίνητρα αλληλοβοήθειας προς τους μετανάστες παγιδεύονται στην ιδέα που περνάνε έντεχνα οι εργοδότες: η εργασία σε μια ανθρωπιστική οργάνωση δεν είναι ακριβώς εργασία αλλά προσφορά και συνεπώς δεν έχει ωράριο, δεν αμειβεται, δεν δημιουργεί υποχρεώσεις στον εργοδότη και δικαιώματα στον εργαζόμενο.

Αναζητώντας συγκεκριμένα παραδείγματα τέτοιου είδους κατάχρησης της προσφοράς ή της αλληλεγγύης μπορούμε να αναφέρουμε ενδεικτικά τις μέρες των προκηρυγμένων από τα τριτοβάθμια σωματεία (πχ ΓΣΕΕ) απεργιών. Όσοι εργαζόμενοι ΜΚΟ απασχολούνταν εντός του κέντρου κράτησης της Μόριας άκουσαν να λέγεται σιωπηρά, διστακτικά ή ακόμα και λίγο περισσότερο επιτακτικά (από προϊσταμένους ή και συναδέλφους τους) ότι δεν μπορούν να απέχουν από την εργασία τους όσοι απασχολούνται «στο πεδίο». Στην αρχή των ΜΚΟ οι «εργαζόμενοι στο πεδίο» είναι όσοι παρέχουν άμεσα υπηρεσίες στους μετανάστες, σε αντιπαράθεση με τους εργαζόμενους στα γραφεία που ασκούν γραφική ή βοηθητική δουλειά. Η σατανική ιδέα που διαχέεται έντεχνα από τα μεγάλα και μικρά αφεντικά των ΜΚΟ και πάνει τόπο στα μυαλά κάποιων εργαζόμενων είναι ότι οι τελευταίοι δεν δουλεύουν για κάποια εταιρεία, αλλά απλά «βοηθούν» (σαν άλλη Μητέρα Τερέζα ή σαν σύγχρονοι Δονκιχώτες) ευάλωτους συνανθρώπους, στην προκειμένη περίπτωση μετανάστες/ριες.

Το τρίτο στοιχείο στο οποίο αξίζει να γίνει ειδική αναφορά είναι ο όρος της «μυστικότητας» που διέπει την εργασία στις ΜΚΟ. Μέσω της υποχρέωσής τους «να μην κοινοποιούν σε τρίτους στοιχεία ή πληροφορίες που περιέρχονται σε γνώση τους μέσω της απασχόλησης στην οργάνωση» (όπως αναφέρεται στις συμβάσεις εργασίας), οι εργαζόμενοι σε αυτές υποχρεώνονται σε απόλυτη σιωπή και αδράνεια σε ό,τι αφορά συνολικά το μεταναστευτικό ζήτημα, αφού κάθε παρασπονδία τους θεωρείται από τους εργοδότες ως λόγος απόλυσης αλλά και δικαστικής δίωξης εναντίον του «συνεργάτη». Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται επίσης και η ηθική σύμπνοια των εργαζομένων με τις πολιτικές ή πρακτικές των ΜΚΟ. Στην πραγματικότητα, αυτό που επιτυγχάνεται μέσω της νομικής δέσμευσης του προσωπικού είναι η δημιουργία ενός σώματος μισθοφόρων που όχι μόνο δρουν για λογαριασμό εκείνου που μοιράζει το χρήμα αλλά επιπλέον αφομοιώνονται σταδιακά μέσα στην ιδεολογία του και μετατρέπονται από εργάτες σε τάγμα πιστών.

---

51. Ολόκληρο το κείμενο εδώ <https://svemko.espivblogs.net/?p=718#more-718>

Το ζήτημα που προκύπτει εδώ είναι η εργασιακή αλλοτρίωση που εμφανίζεται με πολλά πρόσωπα σε πολλούς από τους εργαζόμενους των ΜΚΟ. Υπάρχουν εκείνοι που αποδέχονται αδιαμαρτύρητα τους όρους εχεμύθειας καθώς τους θεωρούν «λογικούς». Σε άλλους παρουσιάζεται ενοχικότητα για όσα ξέρουν αλλά δεν μπορούν, ενώ θα ήθελαν, να πουν.

Σε μια τρίτη έκφρασή της η αλλοτρίωση αγγίζει τα όρια του κανιβαλισμού: όποιος ξεφεύγει από τον κανόνα της μυστικότητας, δεν κινδυνεύει μόνο από τους ιεραρχικά ανώτερους αλλά και από όσους συναδέλφους έχουν μετατραπεί σε πειθνηνούς εκφραστές της ιδεολογίας των ΜΚΟ που επαγρυπνούν για το συμφέρον του εργοδότη⁵².

3.1 Ο εργαζόμενος πιστεύει ότι θα κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπαλλήλων ή μαλλομένων εργατοπατρών του Σωματίου στην ΑΕΠΟ.
 3.2 Το Σωματείο θέλησε το δικαίωμα να απασχολεί πρόσωπα που εργαζόμενα και κατά Ελλάδα, όταν από πολιτικά για την εκπαίδευση των παιδιών τους και την απελευθερωτική λειτουργία και επίτευξη των σκοπών και της συντακτικής απειλής όρασης του Σωματίου.

4. «...»

α. Ο εργαζόμενος, σύμφωνα με τη νέα κατάσταση, πρέπει να είναι πιστοποιημένος φωνη «...»...
 β. Σύμφωνα με την κατάσταση, η κατάσταση είναι...

Αποσπάσματα από σύμβαση εργασίας σε ΜΚΟ

Ειδικά οργανώσεις με απώτερο «...»...
 σκοπός, την πάλη και υποστήριξη του Σωματίου και/ή...
 υποκατάστατο προς επί-φόρων ή οποιοδήποτε...
 μέλλον ή διάρκεια του, που περιγράφει με γλώσσες υπό...
 την άρτησή του με εργαζόμενου του Σωματίου στη...
 πλαίσια ή εξ-αφορμή εκτέλεσης της παρούσης σύμβασης ή...
 άλλως, ότι θα επιφέρει όλες προσπάθειες για να...
 εμφορεί την ανάπτυξη τέτοιων πληροφοριών με...
 ημείς.

3.2 Ο εργαζόμενος, κατά τη διάρκεια ισχύος της υπηρεσίας...
 κάθιστος, δεν θα αποκρίνει πληροφορίες, ούτε θα...
 πολλές υπηρεσίες, ούτε θα συζητήσει από...
 πληροφορίες αυτή και αυτή είτε άμεσα είτε για...
 λογαριασμό δικό του ή άλλου φυσικού ή νομικού...
 προσώπου είτε με παρρησία είτε όχι, σε οποιοδήποτε μη...
 κυβερνητικό, επικό, πειθμιακό ή μη οργανισμό και...
 τμήματα υπηρεσίας οποιού με εκτέλεση των καθηκόντων...
 το Σωματείο μαζί της κέρματα επιτήρησης του Σωματίου.

52. Ενδεικτικά, υπήρξε περιστατικό κατά το οποίο εργαζόμενος σε μια ΜΚΟ δέχτηκε από εργαζόμενο άλλης οργάνωσης «νουθεσίες» με τη μορφή προφορικής επίπληξης, όταν εντοπίστηκε να ενημερώνει τους έγκλειστους μετανάστες της Μόριας για τις συνθήκες εγκλεισμού και επαναπροώθησής τους στην Τουρκία που διαμορφώθηκαν το βράδυ της σύναψης της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας.

Η ακαταμάχητη έλξη της «ΜΚΟποίησης» της αλληλεγγύης

Παίρνοντας απόσταση από το ρόλο του παρατηρητή της ανθρωπιστικού τύπου διαχείρισης των μεταναστών, θα θέλαμε να σταθούμε σε ένα σημείο που εκβάλλει και διασταυρώνεται με ένα τελείως διαφορετικό χαρακτηριστικό. Μιλάμε για τους όρους και τις συνακόλουθες πρακτικές αλληλεγγύης από την πλευρά των αντίστοιχων κινημάτων.

Ας ξεκινήσουμε από μια γενική παραδοχή που έχει για εμάς ιδιαίτερη σημασία. Τα τελευταία χρόνια παρακολουθούμε με διαρκώς αυξανόμενους ρυθμούς τη χρήση του όρου της αλληλεγγύης για οποιαδήποτε νομική ή οικονομική ενέργεια δεν μοιάζει, εκ πρώτης όψης, να έχει άμεσο στόχο την αποκόμιση κέρδους. Ενδεικτικά παραδείγματα κατάχρησης του όρου από φερέφωνα του κυρίαρχου λόγου είναι τόσο η γελοιότητα περί παραμονής της Ελλάδας στο ευρώ και η σχετική «αλληλεγγύη» που επέδειξαν τα άλλα κράτη της ΕΕ, αλλά και η αλληλεγγύη που δείχνει η Ελλάδα στους «πρόσφυγες» (αφού έχουν διαχωριστεί με βάση την εθνικότητα), όταν την ίδια στιγμή αιτείται και εισπράττει παχυλά κονδύλια για τα έξοδα κατασκευής «υποδομών φιλοξενίας» επί ελληνικού εδάφους. Όμως ας ξαναθυμηθούμε τα βασικά: η έννοια της αλληλεγγύης αποτελεί συστατικό στοιχείο του ανταγωνιστικού κινήματος ακριβώς γιατί είναι μια πράξη αντίστασης μεταξύ ίσων απέναντι στην κυριαρχία.

Κατά συνέπεια καθόλου τυχαία δεν είναι η κατεύθυνση που προσπαθεί να δώσει τόσο το κράτος όσο και η ΕΕ στις πρακτικές αλληλεγγύης προς τους μετανάστες, προς το ασφαλές για την κυριαρχία μονοπάτι, αυτό των ΜΚΟ. Οι μεγαλύτερες ΜΚΟ -και κατ' επέκταση αυτές που έχουν πιο στενή συνεργασία με το κράτος και με τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές του- παρουσιάζονται ως η μόνη ενδεδειγμένη οδός για την οποιαδήποτε έκφραση αλληλεγγύης των από κάτω. Στο ίδιο πλαίσιο λειτούργησε και η προσπάθεια περιθωριοποίησης και στιγματισμού από την πλευρά των ΜΜΕ διάφορων ΜΚΟ και αυτοοργανωμένων δομών που δεν επιθυμούσαν να καταγραφούν από το κράτος ώστε να λειτουργούν με γνώμονα την κατάσταση διαπιστευτηρίων.

Σε κάποιες περιπτώσεις ο δοκιμασμένος δρόμος της αφομοίωσης από τη θεσμική αλληλεγγύη επηρέασε σημαντικά δομές που ξεκίνησαν αυτοοργανωμένα με αλληλέγγυα χαρακτηριστικά, με σκοπό την παροχή βοήθειας στους μετανάστες. Σταδιακά αυτές είτε απέκτησαν νομική υπόσταση (δημιουργία ΑΜΚΕ), είτε επέλεξαν τη σύμπραξη με ΜΚΟ και επίσημους φορείς, ώστε να συνεχίσουν να δρουν βοηθητικά για τους μετανάστες στο νησί.

Οι λόγοι που τέτοιες, ελπιδοφόρες για το ανταγωνιστικό κίνημα, κινήσεις δοκίμασαν τα όρια τους μπορούν να ανιχνευθούν σε πολλά πεδία και ίσως είναι ένα κεντρικότατο ζήτημα εσωτερικού διαλόγου. Πέρα από τις κυρίαρχες κατευθύνσεις που δόθηκαν και έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στους όρους που μπορεί η

αλληλεγγύη να εκφράζεται, είδαμε πως αυτό που ονομάζεται «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» οδήγησε συλλογικότητες στην περιστολή των ριζοσπαστικών χαρακτηριστικών τους. Μπροστά στις ομολογουμένως τεράστιες ανάγκες για παροχή υλικής βοήθειας στους χιλιάδες μετανάστες που πέρασαν από τη Λέσβο πολλοί από τους αλληλέγγυους έμειναν αποκλειστικά προσηλωμένοι στο ζήτημα της «ανθρωπιστικής κρίσης». Προβληματισμοί του παρελθόντος σχετικά με τις εξουσιαστικές συνδηλώσεις της φιλανθρωπίας τέθηκαν στο περιθώριο, μπροστά στην κρισιμότητα της στιγμής και παράλληλα παραγνωρίστηκαν άλλα κεντρικά ζητήματα όπως η ίδια η αντιμεταναστευτική πολιτική κράτους και ΕΕ, η ύπαρξη και ενίσχυση των κέντρων κράτησης και των δυνάμεων επιτήρησης και καταστολής, ο θεσμικός διαχωρισμός των μεταναστών σε καλούς και κακούς.

Παράλληλα οι κρυφές και φανερές ελπίδες που έτρεφε μέρος αυτού του κόσμου για ήπια διαχείριση του μεταναστευτικού από την «πρώτη φορά» Αριστερά, αποδείχτηκαν, σε κάποιο βαθμό, ικανές να κάμψουν, πιο οξυμένες κινηματικά, αντιστάσεις και να αποσπάσουν συναινέσεις.

Πέρα όμως από τη διαπιστωμένη αφομοίωση των συλλογικών δράσεων, υπήρξε και ατομική αφομοίωση. Αποτελεί κοινό τόπο ότι πολλές οργανώσεις έδειξαν την προτίμησή τους για προσλήψεις σε άτομα με κινηματικό παρελθόν στο μεταναστευτικό. Καθώς είναι εκείνα που έχουν τόσο την εμπειρία όσο και τις ευαισθησίες για να βρίσκονται κοντά στους μετανάστες. Σε αυτή τη συνθήκη δεν είναι λίγα τα άτομα που βρέθηκαν να εξαντλούν την ενασχόλησή τους στο μεταναστευτικό μέσα από τη δουλειά στους στις ΜΚΟ αλλά και να υπεραμύνονται αυτής τους της επιλογής, ως μοναδικής αποτελεσματικής οδού.

Φτάνοντας πιο κοντά στο σήμερα και έχοντας μπροστά μας ένα τοπίο ριζικά διαφορετικό σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα, που διαμορφώνεται από την περαιτέρω ποινικοποίηση της μετανάστευσης και τη μεταφορά της διαχείρισης των μεταναστών από τις φιλάνθρωπες ΜΚΟ στους μηχανισμούς καταστολής, παρακολουθούμε πλέον το διαχωρισμό, από την πλευρά του κράτους, ανάμεσα στην «καλή και κακή αλληλεγγύη». Οι βαρύγδουποι καθεστωτικοί λόγοι που αναπτύσσονται και κάνουν αναφορά σε «επικίνδυνους» ή «δήθεν αλληλέγγυους» πατάνε στο γνώριμο, από τις προηγούμενες δεξιές κυβερνήσεις, μονοπάτι της ποινικοποίησης της αλληλεγγύης.

Την ίδια στιγμή έρχονται να υπενθυμίσουν πως, ναι η αλληλεγγύη είναι επικίνδυνη όταν εκφράζεται με όρους κοινών αγώνων των καταπιεσμένων αυτού του κόσμου.

Παράρτημα

Итого: Материальные запасы на конец периода (млн руб.)

№	Наименование	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	
1	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
2	Земельные участки	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
3	Недвижимое имущество, не являющееся земельными участками	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
4	Оборудование	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
5	Инвентарь	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
6	Транспортные средства	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
7	Прочие материальные запасы	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
8	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Сводный отчет о выполнении бюджета на 2011 год по основным направлениям. Приложение № 8. Форма № 01000001. М.П. 2011 г. № 000-01000001

№ п/п	Код	Наименование	Сумма в рублях										Итого	% к плану	% к факту	% к плану	% к факту	
			01	02	03	04	05	06	07	08	09	10						
1	01	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2	02	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
3	03	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
4	04	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
5	05	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
6	06	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
7	07	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
8	08	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
9	09	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
10	10	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
11	11	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
12	12	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
13	13	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
14	14	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
15	15	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
16	16	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
17	17	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
18	18	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
19	19	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
20	20	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
21	21	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
22	22	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
23	23	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
24	24	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
25	25	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
26	26	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
27	27	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
28	28	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
29	29	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
30	30	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
31	31	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
32	32	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
33	33	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
34	34	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
35	35	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
36	36	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
37	37	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
38	38	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
39	39	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
40	40	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
41	41	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
42	42	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
43	43	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
44	44	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
45	45	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
46	46	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
47	47	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
48	48	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
49	49	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
50	50	Итого	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Λέσβος: σημεία όπου στήθηκαν πάσης φύσεως κέντρα μέχρι τον Φεβρουάριο του 2016

